

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра кримінального процесу, криміналістики та
експертології факультету № 6**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

з навчальної дисципліни:

«Кримінальний процес»

обов'язкових компонент

освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (Правозастосування)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол № 7 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол від 21.08.2023 р. № 7)

Розробники:

Доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Соловйова О.Є.
Доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Вінчук В.В.
Викладач кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС Дорошенко Ю.К.

Рецензенти:

Голова Київського районного суду м. Харкова, доктор юридичних наук, доцент Шаренко С.Л.
Декан факультету № 1 ХНУВС кандидат юридичних наук, доцент Романюк В.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Література, сторінки	Вид контролю
	Всього	з них:						
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота		
Семестр № 5 ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА								
Тема № 1. Поняття, завдання, основні інститути кримінального процесу	22	4	8	-	-	10	С. 66-70	залік
Тема № 2. Кримінальне процесуальне законодавство України та сфера його дії	10	2	4	-	-	4	С. 66-70	
Тема № 3. Засади кримінального провадження	26	6	10	-	-	10	С. 66-70	
Тема № 4. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження	30	6	10	-	-	14	С. 66-70	
Тема № 5. Докази і доказування у кримінальному процесі	30	6	10	-	-	14	С. 66-70	
Тема № 6. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення, повідомлення, строки та витрати	8	2	2	-	-	4	С. 66-70	
Тема № 7. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні. Цивільний позов у кримінальному провадженні	8	2	2	-	-	4	С. 66-70	
Тема № 8. Заходи забезпечення кримінального провадження	33	8	10	-	-	15	С. 66-70	

Всього за семестр № 5	165	34	56	-	-	75		
Семестр № 6 ОСОБЛИВА ЧАСТИНА								
Тема № 9. Загальні положення досудового розслідування	17	2	4	-	-	11	С. 66-70	
Тема № 10. Слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії	20	4	4	-	-	12	С. 66-70	
Тема № 11. Повідомлення про підозру	7	1	2	-	-	4	С. 66-70	
Тема № 12. Зупинення та закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування	10	2	2	-	-	6	С. 66-70	
Тема № 13. Особливості розслідування кримінальних проступків	4	1	1	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 14. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування	4	1	1	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 15. Підготовче провадження	5	1	2	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 16. Судовий розгляд	16	2	2	-	-	12	С. 66-70	
Тема № 17. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції	6	2	2	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 18. Провадження в суді апеляційної інстанції	6	2	2	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 19. Провадження в суді касаційної інстанції	6	2	2	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 20. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами	6	2	2	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 21. Особливі порядки кримінального провадження	18	4	4	-	-	10	С. 66-70	
Тема № 22. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження	5	1	2	-	-	2	С. 66-70	
Тема № 23. Виконання судових рішень	7	1	2	-	-	4	С. 66-70	

Тема № 24. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження	20	2	4	-	-	14	С. 66-70	
Всього за семестр № 6	165	30	46	-	-	89		Екзам ен
ВСЬОГО ЗА НАВЧАЛЬНИЙ РІК	330	64	102	-	-	164		

заочна (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Література, сторінки	Вид контролю
	Всього	з них:						
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота		
Семестр № 6								
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА								
Тема № 1. Поняття, завдання, основні інститути кримінального процесу	12	1	1	-	-	10	С. 64-68	залік
Тема № 2. Кримінальне процесуальне законодавство України та сфера його дії	12	1	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 3. Засади кримінального провадження	12	1	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 4. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження	23	1	2	-	-	20	С. 64-68	
Тема № 5. Докази і доказування у кримінальному процесі	12	1	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 6. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення, повідомлення, строки та витрати	12	1	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 7. Відшкодування							С. 64-68	

(компенсація) шкоди у кримінальному провадженні. Цивільний позов у кримінальному провадженні	12	1	1	-	-	10		
Тема № 8. Заходи забезпечення кримінального провадження	23	1	2	-	-	20	С. 64-68	
Всього за семестр № 6	118	8	10	-		100		
ВСЬОГО ЗА НАВЧАЛЬНИЙ СЕМЕСТР	118	8	10	-		100		залік

заочна (дистанційна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Література, сторінки	Вид контролю
	Всього	з них:						
		лекції	Семінарські	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота		
Семестр № 6 ОСОБЛИВА ЧАСТИНА								
Тема № 9. Загальні положення досудового розслідування	13	1	2	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 10. Слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії	17	1	4	-	-	12	С. 64-68	
Тема № 11. Повідомлення про підозру	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 12. Зупинення та закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	

Тема № 13. Особливості розслідування кримінальних проступків	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 14. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 15. Підготовче провадження	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 16. Судовий розгляд	25	1	4	-	-	20	С. 64-68	
Тема № 17. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 18. Провадження в суді апеляційної інстанції	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 19. Провадження в суді касаційної інстанції	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 20. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 21. Особливі порядки кримінального провадження	12	1	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 22. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 23. Виконання судових рішень	11	-	1	-	-	10	С. 64-68	
Тема № 24. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження	16	-	4	-	-	12	С. 64-68	
Всього за семестр № 6	204	4	26	-		174		Екзамен
ВСЬОГО ЗА НАВЧАЛЬНИЙ РІК	166	20	36	-		274		

2. Методичні вказівки до семінарських та практичних занять

Тема № 1. Поняття, завдання, основні інститути кримінального процесу

Семінарське заняття: Поняття, завдання, основні інститути кримінального процесу

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про поняття, завдання, основні інститути кримінального процесу.

Час проведення: 8 годин (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття і завдання кримінального процесу.
2. Система кримінального процесу.
3. Кримінально – процесуальна форма та її значення.
4. Кримінально-процесуальні функції.
5. Кримінально-процесуальні гарантії.
6. Історичні форми кримінального процесу.
7. Наука і навчальна дисципліна кримінального процесу.
8. Співвідношення кримінального процесу з іншими галузями права та юридичними дисциплінами.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

При підготовці до семінару по цій темі студенти мають з'ясувати і дати докладні відповіді на такі питання:

1. Загальне поняття кримінального процесу і його завдання в світлі Конституції України 1996р. Кримінальний процес як наука. Основні категорії науки кримінального процесу. Розвиток науки кримінального процесу в Україні. Харківська процесуальна школа.

2. Історичні форми кримінального процесу. Кримінальний процес і правосуддя. Кримінально-процесуальні правовідносини.

3. Процесуальна форма, її значення. Процесуальні гарантії, їх значення. Розвиток процесуальних гарантій в умовах розбудови правової держави України.

4. Зміст та система кримінального процесу як навчальної дисципліни.

5. Співвідношення кримінального процесу з іншими галузями права та суміжними науками.

6. Поняття і сутність кримінального судочинства. Стадії кримінального процесу, їх загальна характеристика.

Тема № 2. Кримінально-процесуальне законодавство України та сфера його дії

Семінарське заняття: Кримінально-процесуальне законодавство України та сфера його дії

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про кримінально-процесуальне законодавство України та сфера його дії.

Час проведення: 4 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття, сутність і значення кримінального процесуального закону.
2. Діюче кримінальне процесуальне законодавство України.
3. Чинність кримінального процесуального закону в просторі, часі і щодо осіб.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.

2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.

4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.

5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Готуючись до семінарського заняття по цій темі студенти мають з'ясувати і дати докладні відповіді на питання:

1. Поняття та значення кримінально-процесуального закону.
2. Кримінально-процесуальні норми: поняття, види і структура.
3. Особливості санкцій кримінально-процесуальних норм.
4. Джерела кримінально-процесуального права.
5. Конституція України як джерело кримінально-процесуального права. Пряме застосування конституційних норм при провадженні у кримінальних справах.
6. Загальновизнані принципи і норми міжнародного права у кримінально-процесуальному законодавстві України.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України. Його структура і зміст.
8. Значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України, наказів генерального прокурора, міністра внутрішніх справ України та інших актів нормативного характеру для кримінально-процесуальної діяльності.
9. Чинність кримінально-процесуального закону в просторі, в часі та за колом осіб.
10. Застосування кримінально-процесуального закону за аналогією.
11. Проблеми удосконалення чинного кримінально-процесуального законодавства.

Завдання для семінарського заняття

1. Під час розслідування кримінального провадження виникла необхідність продовжити строк досудового слідства до 6 місяців. Слідчий склав постанову про порушення клопотання про продовження строку досудового слідства і за 5 діб до закінчення строку слідства звернувся до прокурора області. Прокурор зауважив, що слідчий порушив строк порушення клопотання, встановлений у наказі Генерального прокурора, який складає 15 діб до закінчення відповідного терміну розслідування. Слідчий заперечив і пояснив, що КПК встановлює термін звернення з поданням лише про продовження строку тримання обвинуваченого під вартою, а відносно постанови про клопотання продовження строку досудового слідства КПК такої вимоги не має, і тому він склав постанову у межах строку досудового слідства. І взагалі він працює слідчим в системі МВС і не зобов'язаний дотримуватись наказів Генерального прокурора.

Хто правий у цій ситуації?

2. Під час провадження досудового розслідування у кримінальному провадженні про крадіжку чужого майна, яка сталася у м. Харкові, було встановлено, що злочин скоїв громадянин Росії Довгань П.І., який мешкає у м.

Белгороді. У зв'язку з такими обставинами виникла необхідність затримати Довгань П.І. як підозрюваного у вчиненні злочину і провести у його помешканні у м. Белгороді обшук з метою відшукати викрадені речі.

З урахуванням правил дії кримінально-процесуального закону у просторі вкажіть підстави і порядок виконання названих дій.

3. Громадянин Грузії, який навчався у вищому навчальному закладі м. Києва, був затриманий за підозрою у вчиненні злочину. Посилаючись на те, що він громадянином іноземної держави, затриманий вимагав свого негайного звільнення.

Яке рішення може бути прийняте у такій ситуації? Які правила дії кримінально-процесуального закону щодо іноземців і осіб без громадянства?

Тема № 3. Засади кримінального провадження

Семінарське заняття: Засади кримінального провадження.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про засади кримінального провадження.

Час проведення: 10 годин (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття засад кримінального провадження та їх система.
2. Загальна характеристика засад кримінального провадження.
3. Значення засад кримінального судочинства.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удазової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показник правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та

Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

При підготовці до семінарських занять по цій темі студенти мають з'ясувати і дати докладні відповіді на такі питання:

1. Поняття та значення засад кримінального провадження.
2. Класифікація засад кримінального провадження.
3. Система засад кримінального провадження за Конституцією України.
4. Засада законності. Засада недоторканності особи. Засада публічності. Засада презумпції невинуватості. Засада забезпечення підозрюваному, обвинуваченому та підсудному права на захист. Засада гласності. Засада національної мови судочинства. Засада змагальності та диспозитивності. Засада усності і безпосередності. Засада об'єктивної істини. Інші засади процесу.

Письмове завдання: Підготуйте зведену таблицю “Засади кримінального процесу України” з посиланнями на статті Конституції України, Кримінального процесуального кодексу та інших законів за такою схемою:

№ з/п	Найменування засади	Статті законів		
		Конституція	КПК	Інші закони

2. Назвіть ті найважливіші положення кримінального процесу, які на думку вчених та на ваш погляд мають принципове значення і можуть мати статус засад кримінального процесу.

3. Визначте основні складові положення (постулати) засади презумпції невинуватості і підготуйте таблицю за вище вказаною схемою.

Завдання для семінарського заняття

1. Під час розслідування кримінального провадження у слідчого виникла необхідність у проведенні обшуку в гаражі підозрюваного Димко. Слідчий склав постанову про проведення обшуку після чого звернувся за згодою на його проведення до начальника слідчого відділу, який дав дозвіл на проведення обшуку. Слідчий у присутності двох понятих здійснив обшук і склав про це відповідний протокол.

Чи відповідають дії слідчого засадам кримінального процесу?

2. Дільничий офіцер поліції з метою перевірки інформації про незаконне зберігання вогнепальної зброї разом з оперуповноваженим карного розшуку прийшов у помешкання Іванова і пояснив свій візит перевіркою паспортного

режиму. У той час, коли дільничний перевіряв документи Іванова і членів його сім'ї оперуповноважений оглянув усі кімнати, приміщення гаражу, горище. Після чого, нічого не знайшовши, співробітники поліції вибачились і пішли.

Чи відповідають вимогам засад кримінального процесу дії співробітники поліції?

3. Під час розслідування кримінального провадження про крадіжку було з'ясовано, що викрадені телевізор, відеомагнітофон і монітор комп'ютера обвинувачений можливо сховав на своїй дачі. З метою перевірки цієї інформації оперуповноважений карного розшуку за своєю ініціативою у відсутність мешканців проник у будинок, оглянув усі кімнати, горище. Не знайшовши викрадених речей, він усно повідомив слідчому, що проводити обшук в цьому помешканні немає сенсу.

Дайте оцінку дій оперуповноваженого карного розшуку.

4. У помешканні Павлова, який підозрюється у незаконному зберіганні наркотичних засобів, при невідкладних обставинах слідчий провів обшук без постанови судді. Під час проведення обшуку листоноша приніс повідомлення про надходження бандеролі на ім'я Павлова. Слідчий вилучив повідомлення на бандероль і приєднав до протоколу обшуку.

Якими засадами кримінального процесу слід керуватися даючи оцінку даній ситуації? Як надалі слід діяти слідчому?

Тема № 4. Суд, сторони та інші учасники кримінального процесу.

Семінарське заняття: Суд, сторони та інші учасники кримінального процесу.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про суд, сторони та інших учасників кримінального процесу.

Час проведення: 10 годин (денна), 2 години (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття і класифікація сторін кримінального процесу.
2. Суд, слідчий суддя, присяжний як сторони кримінально-процесуальної діяльності.
3. Сторона обвинувачення.
4. Сторона захисту.
5. Потерпілий та його представник у кримінальному процесі. Їх процесуальний статус.
6. Інші учасники кримінального провадження.
7. Відводи сторін кримінального провадження.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М.

Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.

2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.

4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.

5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Сторони кримінального процесу – це державні органи та їх посадові особи, громадські об'єднання та громадяни, які в ході порушення кримінального провадження, досудового розслідування, судового розгляду кримінальних справ та виконання постановлених у них рішень, здійснюючи певну функцію, вступають між собою в процесуальні правовідносини.

Готуючись до практичного заняття з цієї теми студенти мають з'ясувати, які чинники визначають класифікацію сторін, надати характеристику кожної групи сторін, і відповісти на наступні питання:

1. Поняття і класифікація сторін кримінального процесу.

2. Кримінально-процесуальні функції. Функції обвинувачення, захисту, правосуддя; сторони, що їх виконують.

3. Державні органи та посадові особи, які ведуть процес.

4. Суд як орган судової влади, його функції та повноваження. Судовий контроль за законністю та обґрунтованістю рішень і дії органів досудового розслідування. Форми здійснення правосуддя та їх особливості. Незалежність суддів, народних засідателів і присяжних та підкорення їх лише закону. Обставини, які виключають участь судді в кримінальному процесі. Відводи і самовідводи суддів. Суд присяжних.

5. Прокурор, його функції та повноваження у кримінальному процесі. Загальна характеристика функцій прокурора та його повноважень у різних

стадіях процесу. Обставини, які виключають участь прокурора в кримінальному процесі.

6. Слідчий, його функції та повноваження. Процесуальна самостійність слідчого. Взаємовідносини слідчого та прокурора. Обставини, які виключають участь слідчого в кримінальному процесі.

7. Начальник слідчого відділу, його функції та повноваження.

8. Органи дізнання, їх функції та повноваження.

9. Обвинувачений, його процесуальне становище.

10. Підозрюваний, його процесуальне становище.

11. Захисник, його обов'язки і права. Особи, що допускаються як захисники. Порядок запрошення захисника. Момент допуску захисника до участі в справі. Відмова від захисника і його заміна. Випадки, в яких відмова від захисника не може бути прийнята. Обставини, що виключають участь захисника в справі. Усунення захисника від участі у справі.

12. Потерпілий. Підстави та порядок визнання особи потерпілою. Права потерпілого. Особливості процесуального становища потерпілого в справах публічного, приватно-публічного і приватного обвинувачення.

13. Цивільний позивач, його права та обов'язки. Цивільний відповідач, його права та обов'язки.

14. Законні представники обвинуваченого, підозрюваного, потерпілого.

15. Представники потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача.

16. Особи, які відіграють допоміжну роль у кримінальному процесі: експерт, спеціаліст, перекладач, педагог, лікар, секретар судового засідання.

Письмове завдання: для кожної групи сторін кримінального процесу складіть таблицю за такою схемою:

сторони кримінально-процесуальної діяльності	ст. КПК, які визначають їх процесуальний статус
--	---

Державні органи і посадові особи, що ведуть процес – це основні сторони, оскільки без них неможлива кримінально-процесуальна діяльність. До них віднесені суд (суддя), прокурор, слідчий, начальник слідчого підрозділу, орган дізнання, особа, що проводить дізнання.

Обговорюючи питання на семінарському занятті необхідно дати характеристику кожному суб'єкту. Рекомендується дотримуватися наступного порядку:

а) дати пояснення відповідного терміну (“суд”, “прокурор” і т. інше);

б) розповісти про порядок призначення (звільнення, обрання) відповідної посадової особи на посаду для чого слід ознайомитись з нормами законів “Про статус суддів”, “Про прокуратуру”, із Положенням про органи досудового слідства в системі МВС України (наказ № 1600 від 25.12.03);

в) дати перелік обставин, які виключають участь того чи іншого суб'єкту у конкретній кримінальній справі (глава 4 КПК), а також у якому порядку здійснюється відвід;

г) дати характеристику повноважень кожного суб'єкту, посилаючись на відповідні статті КПК.

До кримінально-процесуальної діяльності залучаються громадяни та

юридичні особи, які мають свій особистий інтерес у кримінальній справі, або представляють інтереси інших зацікавлених у справі осіб (тобто, учасники процесу). Згідно із п. 8 ст. 32 КПК до цієї категорії належать обвинувачений, підозрюваний, захисник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, представники потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача. При обговоренні питання щодо цих суб'єктів кримінального судочинства слід дати характеристику таким учасником процесу як обвинувачений, підозрюваний, захисник, потерпілий і його представник. Процесуальне положення цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників буде розглянуте у наступній темі № 5.

Насамперед, необхідно визначити кого кримінально-процесуальний закон визнає обвинуваченим (ст. 43 КПК), підозрюваним (ст. 43¹ КПК), захисником (ст. 44-48 КПК), потерпілим (ст. 49 КПК) і його представником (ст. 52 КПК). Крім того, дати характеристику їх процесуальних прав і обов'язків, назвати кримінально-процесуальну функцію, яку той чи інший учасник здійснює.

Під час вивчення питання слід звернути увагу на те, що громадяни набувають кримінально-процесуальний статус обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників після складання відповідного процесуального документу органом дізнання, слідчим, прокурором, судом (постанова про притягнення як обвинуваченого, постанова при визнання потерпілим та ін.). Особа набуває статус підозрюваного після: 1) затримання у порядку ст. 106 (115 КПК); 2) застосування відносно особи будь якого запобіжного заходу до складання постанови про притягнення як обвинуваченого.

При підготовці до третього питання слід також звернути увагу на правове становище цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників у кримінальному процесі. Передусім необхідно з'ясувати умови спільного розгляду кримінальної справи і цивільного позову. Не кожний цивільний позов може розглядатися разом із кримінальною справою. Тому обговорюючи друге питання, необхідно чітко визначити за яких обставин цивільний позов може бути розглянутий у кримінальному процесі. Слід також звернути увагу, що ці умови витікають зі змісту ст. 28 КПК.

Участь у кримінальному процесі цивільного позивача і цивільного відповідача обумовлена можливістю сумісного розгляду кримінальної справи і цивільного позову. Процесуальне положення цивільного позивача, цивільного відповідача, їх представників викладені у ст.ст. 50-52 КПК. Під час підготовки питання необхідно використати ті рекомендації, які були надані у попередній темі відносно учасників кримінального процесу. Крім того, слід визначити процесуальний статус цивільного позивача з потерпілим і процесуальний статус цивільного відповідача з обвинуваченим.

Під час відповіді на питання щодо інших суб'єктів кримінального процесу, слід охарактеризувати існуючі в теорії думки стосовно поділу таких суб'єктів на додаткові групи, а також їх характеристики. Слід навести характеристику та значення свідка, експерта, понятих, перекладача, спеціаліста в кримінальному процесі. Важливо також звернути увагу на тих осіб, які взагалі не мають жодних прав та обов'язків під час їх участі, а саме: статисти, секретар судового засідання тощо.

Особливу увагу слід приділити участі представників громадськості, служби у справах неповнолітніх під час судового розгляду кримінальних справ про злочини, вчинені неповнолітніми, визначити їх завдання в кримінальному процесі.

Важливим при з'ясуванні правового статусу всіх суб'єктів кримінального процесу є вирішення проблемних питань, які виникають у практичній діяльності, а також стосуються прогалин в законодавстві. Викладач на семінарському занятті повинен використовувати евристичний підхід, ставлячи проблемні задачі та формулюючи такі проблемні ситуації.

Завдання для семінарського заняття

1. Під час проведення досудового слідства у кримінальному провадженні про незаконне поміщення особи у психіатричну лікарню (ст. 151 КК), яке вчинив слідчий прокуратури Давидов, прокурор району був присутній під час пред'явлення йому обвинувачення, а також брав участь у його допиті як обвинуваченого. Коли кримінальна справа розглядалась у суді то державне обвинувачення підтримував той же прокурор району. Підсудний Давидов заявив відвід обвинувачу у зв'язку з тим, що він брав участь у провадженні досудового слідства і не може бути об'єктивним.

Чи підлягає заявлений відвід задоволенню? Яке процесуальне положення прокурора на різних стадіях кримінального процесу.

2. Під час розслідування злочину передбаченого ст. 257 КК на адресу ст. слідчого прокуратури області Петрова неодноразово надходили анонімні листи з вимогами відмовитись від ведення справи та погрозами знищення його майна шляхом підпалення. Через деякий час слідчому Петрову повідомили з садового кооперативу, що на його садибі вночі сталася пожежа і згорів будинок. Слідчий виїхав на місце події, провів його огляд, про що склав протокол, а повернувшись до свого службового кабінету, порушив кримінальну справу за ознаками злочину передбаченого ст. 194 ч. 2 КК, прийнявши її до свого провадження.

Дайте оцінку діям слідчого та процесуальному значенню прийнятих рішень.

3. Під час розслідування кримінального провадження по обвинуваченню Курінного у скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 286 КК, слідчий прийняв рішення про закриття кримінального провадження у зв'язку із відсутністю в діях обвинуваченого складу злочину. Начальник СВ після вивчення кримінального провадження скасував постанову слідчого і дав слідчому письмові вказівки відносно провадження ряду слідчих дій. Але слідчий відмовився виконувати вказівки начальника СВ і звернувся до прокурора з письмовою скаргою, де зазначив, що начальник СВ перевищив свої повноваження.

Хто правий у цій ситуації? У чому виражається процесуальна самостійність слідчого?

4. Ващук, який довгий час під підтримував недоброзичливі стосунки зі своїм сусідом Ковтуном, знаходячись у стані сп'яніння, вирішив вистрілити в нього з мисливської рушниці, коли побачив, що той рубає у дворі дрова. Вийшовши на

вулицю, він націлив рушницю у Ковтуна і вистрілив, але не влучив тому, що його відштовхнув Сіренко, який побачив, що Ковтун цілить у людину і підбіг до нього.

Чи можна визнати Ковтуна потерпілим у даному провадженні?

ТЕМА № 5. Докази і доказування у кримінальному процесі.

Семінарське заняття: Докази і доказування у кримінальному процесі.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про докази і доказування у кримінальному процесі.

Час проведення: 10 годин (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Доказове право-підгалузь кримінального процесуального права.
2. Поняття і значення доказів. Належність і допустимість доказів. Їх класифікація.
3. Поняття кримінального процесуального доказування та його значення. Збирання, перевірка, оцінка доказів .
4. Предмет та межі доказування
5. Загальна характеристика видів доказів.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постійними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

З метою успішного засвоєння першого питання необхідно вивчити вимоги ст. 84 КПК, де закріплені поняття доказів, перелік їх джерел, а також виконати письмове завдання (скласти таблиці):

Таблиця 1. Докази.

Підстави класифікації	Вид доказів
-----------------------	-------------

Обговорюючи питання класифікації доказів важливо показати її Семінарське значення для діяльності органів досудового слідства, прокуратури і суду.

Готуючись до другого питання, слід дати визначення поняття „джерело доказів”, а також відмінність від поняття „спосіб доказування” або „докази”. Джерела доказів в кримінальному процесі.

Джерела доказів передбачені в ч. 2 ст. 84 КПК. До них відносяться показання свідка; показання потерпілого; показання підозрюваного; показання обвинуваченого; висновки експерта; речові докази; протоколи слідчих і судових дій; протоколи із відповідними додатками, складені за результатами проведення оперативно-розшукових заходів; інші документи. Відповідаючи на дане питання необхідно не тільки перелічити всі джерела доказів, а й дати їх визначення та коротку характеристику.

Таблиця 2. Джерела доказів (скласти зведену повну таблицю)

Джерела доказів	Порядок процесуального закріплення
-----------------	------------------------------------

Вивчаючи перше питання теми необхідно зважати на те, що КПК не розкриває змісту поняття “кримінально-процесуальне доказування”. Визначення цього поняття дає наука кримінального процесу. Тому для засвоєння матеріалу по цьому питанню необхідно ознайомитись із відповідними розділами підручників, а також рекомендованими літературними джерелами після чого сформулювати визначення поняття “доказування”. Слід звернути увагу на те, що таке визначення повинно містити вказівки на: 1) урегульовану нормами КПК діяльність; 2) суб’єктів кримінального процесу, що здійснюють процесуальну діяльність; 3) елементи процесу доказування.

Процес доказування має три складових частини: а) збирання (формування); б) перевірку доказів; в) оцінку доказів.

Обговорюючи друге питання необхідно охарактеризувати кожен з трьох складових частин, для чого уважно вивчити вимоги ст. 85 і ст. 86 КПК, а також відповідні розділи навчальної літератури. З’ясовуючи способи збирання доказів, слід звернути увагу на проблему можливості використання у кримінально-процесуальному доказуванні даних, які були одержані під час оперативно-розшукової діяльності (Закони України “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про організаційні засади боротьби із організованою злочинністю”, ст. 84 КПК).

Кримінально-процесуальне доказування як одна із форм пізнання має свій предмет дослідження. Предметом доказування у кримінальному процесі являється сукупність фактів що необхідно встановити для правильного вирішення кримінальної справи. Мінімальний перелік обставин, які належить доказати у кожній кримінальній справі, визначений у ст. 91 КПК. Слід враховувати, що незалежно від характеру злочину (убивство, зґвалтування та інші) предмет доказування єдиний і обов'язковий для всіх кримінальних справ. Крім того, при обговоренні цього питання слід виділити співвідношення понять "предмет доказування" і "межі доказування", а також дати характеристику суб'єктів, що здійснюють доказування та приймають у ньому участь.

Суб'єктами доказування є суд, прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання. Готуючись до шостого питання слід приділити увагу такому поняттю, як „обов'язок доказування”. Саме на суб'єктів доказування законом покладений цей обов'язок. Прокурор, слідчий та особа, яка провадить дізнання, зобов'язані вжити всі передбачені законом заходи для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, виявити як обвинувальні, так і виправдувальні обвинуваченого, а також обтяжуючі та пом'якшуючі його відповідальність обставини. Суд, прокурор, слідчий та особа, яка провадить дізнання, не вправі перекладати обов'язок доказування на обвинуваченого. Необхідно також усвідомлювати, що ця заборона поширюється також на захисника обвинуваченого і підозрюваного, їх законних представників, на потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників.

Вони теж є суб'єктами доказування, але на відміну від суду, судді, прокурор, слідчого, особи, яка провадить дізнання, органу дізнання і начальника слідчого відділу мають право, а не зобов'язані брати участь у доказуванні, тобто в збиранні, перевірці й оцінці доказів, висувати певні твердження на захист своїх законних інтересів і аргументувати їх.

Завдання для семінарського заняття

1. Під час розслідування кримінального провадження про нестачу грошей у касі автотранспортного підприємства, слідчий повідомив про підозру касиру Зотовій в тому, що вона привласнила кошти, які отримувала при продажу квитків, тобто вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 191 КК . Зотова визнала себе винною частково і пояснила, що нестача дійсно сталася з її вини, але грошей вона не привласнила, у неї їх викрали частково, коли вона їхала у міському транспорті. Крім того, одного разу вона забула закрити сейф, де були гроші, а у кімнаті крім неї ще два працівника бухгалтерії, можливо вони викрали гроші. Слідчий пояснив, що підозру можна змінити тільки у тому разі, якщо Зотова докаже, що нестача сталася дійсно з таких обставин, як вона розказала. Зотова подала скаргу прокурору, який скасував подальші рішення слідчого.

Чому прокурор став на бік обвинуваченої Зотової?

2. Під час розслідування кримінального провадження про порушення правил безпеки дорожнього руху, що спричинили смерть потерпілого (ст. 286 ч. 2 КК) слідчий зібрав такі докази:

1. Допитаний як свідок лікар “Швидкої допомоги” пояснив, що коли він надавав потерпілому допомогу на місці наїзду той був ще живий і сказав, що його збила автомашина чорного кольору марки ВАЗ.

2. Свідок Григоров пояснив, що йому розказував знайомий Васін про те, що його сусід по гаражу Треньов ремонтував свою автомашину ВАЗ чорного кольору (замінював фару, рихтував ліве крило) і сказав, що наїхав на чоловіка.

3. Допитаний як свідок Васін показання Григорова підтвердив.

4. Допитаний як підозрюваний Треньов пояснив, що того дня з гаражу не виїжджав, Васіну нічого не розповідав, крім того, ні на кого не наїжджав.

5. Під час огляду автомашини Треньова було встановлено, що ВАЗ-2105 № А 22-48 ХА чорного кольору має на лівому крилі сліди виправлень (рихтування), на лівій фарі відсутнє скло, на бампері – краплі речовини темно-бурого кольору схожої на кров.

6. Відповідно до висновків судово-медичної експертизи краплі темно-бурого кольору, знайдені на бампері автомашини Треньова, є кров’ю людини, І групи (кров потерпілого також віднесена до І групи).

7. Свідок Богаєв пояснив, що бачив як автомашина ВАЗ-2105 чорного кольору їхала з великою швидкістю, наїхала на чоловіка і, не зупиняючись, поїхала далі.

8. Під час огляду місця події були виявлені і вилучені шматки скла, схожі на скло від автофари.

9. Криміналістична експертиза відновлення цілого по частинах дійшла висновку, що розбите скло з місця події є складовою частиною фари автомашини типа ВАЗ-2105.

10. Встановлено, що Треньов на роботі та вдома характеризується як порядна людина, але двічі за останній рік притягувався до амін. відповідальності за порушення правил дорожнього руху.

Класифікуйте зібрані докази, назвіть джерела доказів.

3. Під час досудового слідства у кримінальному провадженні про крадіжку 3 легкових автомобілів з майданчика станції технічного обслуговування, слідчий одержав від співробітника карного розшуку касету з магнітофонним записом розмови головного інженера СТО з бригадиром слюсарів, з якої можна було дійти висновку, що їм відомо хто викрав автомобілі і вони мають надію одержати від крадіїв свою долю “за мовчання”. Оперуповноважений пояснив, що за своєю ініціативою він встановив пристрій для підслуховування у кабінеті головного інженера і таким чином записав усі його розмови за один день. Після прослуховування вибрав його розмову з бригадиром, переписав на окрему касету. Слідчий роз’яснив оперуповноваженому, що не може прилучити касету до справи.

Як повинен обґрунтувати слідчий свою відмову?

4. Розслідуючи кримінальне провадження про викрадення кольорових металів у великих розмірах на заводі “Метиз”, слідчий доручив співробітникам оперативних служб встановити осіб, що скуповували викрадений метал. Через 10 діб слідчий одержав фотокопії товарно-транспортних накладних з яких було видно, що метал одержувала комерційна фірма “Унтер”. У своєму рапорті оперуповноважений повідомив, що фотокопії були виготовлені під час

оперативно-розшукових заходів, а оригінали документів злочинці знищили.

Яке рішення повинен прийняти слідчий, керуючись правилами перевірки та оцінки доказів?

5. Ковальов і Сисоєв були затримані за підозрою у вчиненні крадіжки з магазину за попередньою змовою. Але Ковальов під час допиту стверджував, що крадіжку він скоїв сам, Сисоєва ніколи не бачив і з ним не знайомий. Слідчий прилучив до справи фотографії місця пригоди, у тому числі замка дверей зі слідом пошкодження, а також фото знайдене під час обшуку у помешканні Сисоєва, де він був сфотографований разом з Ковальовим.

Дайте порівняльну характеристику доказового значення фотознімків з місця пригоди та фотознімка вилученого під час обшуку.

Тема № 6. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення, повідомлення, строки та витрати

Семінарське заняття: Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення, повідомлення, строки та витрати.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення, повідомлення, строки та витрати.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Форми фіксування кримінального провадження.
2. Поняття і види кримінально-процесуальних документів. Процесуальні рішення.
3. Протоколи та додатки до протоколів.
4. Поняття та класифікація строків у кримінальному процесі.
5. Порядок обчислення процесуальних строків.
6. Поняття і види процесуальних витрат.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Процесуальні документи – це передбачені і регламентовані нормами кримінально-процесуального закону, виражені у процесуальній формі акти, в яких фіксуються дії і рішення посадових осіб і органів, що ведуть кримінальний процес. Вивчаючи цю тему, студенти мають надати класифікацію усіх процесуальних документів, які складаються по кримінальному провадженню і з'ясувати вимоги, що пред'являються до кожного документа (протоколу, постанови, подання, ухвали, обвинувального акту, вироку тощо).

Процесуальні строки – це встановлені законом проміжки часу для здійснення процесуальних дій і прийняття рішень, а також для виникнення, зміни або припинення процесуальних правовідносин. Види строків та правила їх обчислення і поновлення передбачені ст. ст. 113-117 КПК.

Процесуальні витрати – це пов'язані з забезпеченням провадження по справі кошти, видані свідкам, експертам, потерпілим тощо. Суми витрачені на зберігання, пересилання і дослідження речових доказів. Ст.ст. 118-126 КПК передбачають порядок обчислення відшкодування процесуальних витрат.

Завдання для семінарського заняття

1. 1 лютого о 23 годині на місці вчинення злочину (розбійного нападу) був затриманий Вєтров. 2 лютого о 10 годині слідчий склав протокол затримання Вєтрова з додержанням вимог ст. 207 КПК. 5 лютого о 9 годині слідчий, після пред'явленого обвинувачення Вєтрову, звернувся з поданням до суду про обрання обвинуваченому запобіжного заходу – взяття під варту. Звернувшись за одержанням на це згоди до прокурора він одержав зауваження від останнього про порушення процесуального строку затримання підозрюваного. Слідчий пояснив, що триденний строк, передбачений вимогами ст. 207 КПК, він не порушив.

Дайте оцінку позиції слідчого і прокурора.

2. 1 березня місцевий суд проголосив виправдувальний вирок відносно підсудного Зотова, який обвинувачувався у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК. 16 березня потерпілий звернувся з апеляцією до суду, але суддя пояснив потерпілому, що він пропустив строк подачі апеляції

тому вона не може бути прийнята.

Дайте оцінку законності прийнятого рішення суддею.

3. Мешканця м. Києва Прокопенка викликав для допиту як свідка слідчий м. Харкова. Після допиту свідок висловив прохання сплатити йому добові, а також вартість проїзду у вагоні класу “люкс”. Слідчий склав постанову про відшкодування коштів свідкові, вказавши оплату білетів у плацкартному вагоні.

Чи вірно поступив слідчий?

5. Ростенко, як свідок протягом майже усього робочого дня брав участь у проведенні слідчої дії – слідчого експерименту. Після закінчення слідчої дії, підписання протоколу свідок заявив слідчому клопотання про відшкодування йому денної платні у зв’язку з тим, що він працює по договору на будівництві приватного будинку і господар за пропущений день не заплатить йому.

Як повинен вчинити слідчий?

Тема № 7. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні. Цивільний позов у кримінальному провадженні

Семінарське заняття: Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні. Цивільний позов у кримінальному провадженні.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про відшкодування (компенсацію) шкоди у кримінальному провадженні та цивільний позов у кримінальному провадженні.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття та види шкоди, яка підлягає відшкодуванню (компенсації) у кримінальному провадженні.
2. Поняття, значення, предмет та підстави цивільного позову про відшкодування (компенсацію) майнової (моральної) шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.
3. Відшкодування (компенсація) майнової (моральної) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю правоохоронних органів та суду.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432

с.

4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.

5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

З метою успішного засвоєння питань цієї теми студентам необхідно вивчити статті 127, 128, 129, 130 КПК, визначити значення цивільного позову у кримінальному процесі для забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, яким злочином завдано шкоду. Особливу увагу слід приділити вивченню проблемних питань відшкодування моральної шкоди.

Завдання для семінарського заняття

1. До райвідділу із заявою звернувся директор малого підприємства “Мрія” Перов про те, що з вантажівки, яка належить підприємству невідомі особи викрали підготовану для транспортування множувальну техніку, яка також належала МП “Мрія”. У своїй заяві Перов прохав визнати його потерпілим, вжити заходів до розшуку техніки та відшкодування збитків. Після перевірки заяви слідчий вніс ці відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочав досудове розслідування, визнав Перова потерпілим, а також цивільним позивачем.

Дайте оцінку діям та рішенням слідчого.

2. Під час розслідування кримінального провадження про злочин, передбачений ч. 2 ст. 187 КК потерпілий Чарков звернувся із заявою до слідчого про визнання його цивільним позивачем, щоб обвинувачений відшкодував йому завдані злочином збитки. Слідчий визнав Чаркова цивільним позивачем, а відносно обвинуваченого склав постанову про визнання його цивільним відповідачем.

Чи вірні такі рішення слідчого?

3. Мармеладова шляхом шахрайства заволоділа грошима і майном Книженко в розмірі 1500 грн. Після внесення цих відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та початку досудового розслідування

Книженко була визнана потерпілою, заявила цивільний позов на суму 1500 грн. і визнана цивільним позивачем. Слідчий наклав арешт на майно Мармеладової – холодильник, вартістю 500 грн. та телевізор, вартістю 700 грн. Після цього обвинувачена Мармеладова звернулась до слідчого з проханням прийняти від неї 1200 грн. у рахунок відшкодування завданої нею шкоди.

Як має діяти слідчий в цій ситуації? На яке майно не може бути накладений арешт?

4. Жмурко (13 років), Дудін (19 років) та Линза (18 років) за попередньою змовою вчинили крадіжку речей із мінімаркету “Ліга-фуд” на загальну суму 3000 грн. Під час досудового слідства кримінальне провадження відносно Жмурко виділена в окреме провадження і направлена до суду для вирішення питання про застосування заходів виховного характеру.

Хто і в якому порядку повинен відшкодувати шкоду завдану злочинними діями?

5. Шаленко побачивши біля заводу “Торчприбор” службову автомашину з відкритими дверцятами та ключами, скористався відсутністю водія і викрав машину. Рухаючись автомобілем з перевищенням швидкості, він на автобусній зупинці збив Величко, якому в результаті наїзду спричинив тяжкі тілесні ушкодження. Величко був визнаний потерпілим, крім того він заявив цивільний позов.

У якому порядку і хто повинен відшкодувати збитки Величко?

Тема № 8. Заходи забезпечення кримінального провадження.

Семінарське заняття: Заходи забезпечення кримінального провадження.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про заходи забезпечення кримінального провадження.

Час проведення: 10 годин (денна), 2 години (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття і види кримінального процесуального примусу.
2. Заходи забезпечення кримінального провадження і підстави їх застосування.
3. Запобіжні заходи, затримання.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Здійснення кримінально-процесуальної діяльності часом пов'язане з застосуванням державними органами, що ведуть процес, примусу відносно громадян, що залучені до кримінального судочинства. У ряді випадків учасники процесу та інші суб'єкти заважають розслідуванню і вирішенню кримінальних справ, не виконують процесуальні обов'язки, або своїми діями порушують порядок провадження у справі.

Для забезпечення розслідування закон передбачає систему заходів забезпечення кримінального провадження. Заходи забезпечення кримінального провадження за своїм характером не однакові, їх застосування переслідує різну мету. В залежності від таких обставин є підстави для класифікації заходів кримінально-процесуального примусу. Підготовка відповіді на перше запитання вимагає вивчення відповідних розділів підручника, а також ст.ст. 7³, 98¹, 106, 126, 136, 147, 148-165, 177, 178, 193, 205, 272, 165², 436 КПК. Необхідне засвоєння першого питання припускає уміння відобразити співвідношення понять: “заходи кримінально-процесуального примусу” – “запобіжні заходи”.

При обговоренні змісту конкретних заходів забезпечення кримінального провадження рекомендується дотримуватись такої послідовності:

- а) підстави і мета застосування;
- б) суб'єкти, що мають право застосовувати захід забезпечення кримінального провадження;
- в) особи, відносно яких може застосовуватись конкретний захід забезпечення кримінального провадження;
- г) порядок процесуального оформлення застосування заходу забезпечення кримінального провадження.

Зміст запобіжних заходів, що являються складовою частиною заходів забезпечення кримінального провадження, відноситься до обговорення третього питання заняття.

Підготовку до другого питання семінару слід розпочати в вивчення ч. 1 і ч. 2 ст. 131, ч. 1 ст. 132 КПК. Важливо звернути увагу на те, що “підстави” застосування запобіжних заходів і “мета” застосування – відрізняються за змістом категорії.

Під час заняття необхідно показати їх співвідношення крім того, слід пам’ятати, що запобіжні заходи, як правило, застосовуються до обвинуваченого, і тільки у виключних випадках – до підозрюваного. Саме цим відрізняються заходи забезпечення кримінального провадження, які застосовуються не тільки відносно підозрюваного та обвинуваченого, але і потерпілого, цивільного позивача, свідка. Обираючи захід забезпечення кримінального провадження, окрім підстав, що вказані у ч. 1 ст. 132 КПК, необхідно врахувати обставини, перелічені у ч. 3 ст. 132 та ст. 178 КПК.

Кримінально-процесуальним законодавством передбачений вичерпний перелік запобіжних заходів (ст. 176 КПК). Зміст кожного запобіжного заходу розкривається у спеціальних нормах (ст.ст. 179-183 КПК).

Розглядаючи такий запобіжний захід, як взяття під варту, важливо звернути увагу на питання оскарження до апеляційного суду постанови судді про обрання цього запобіжного заходу.

Процесуальний порядок обрання запобіжних заходів відображений у ст. 184 КПК. На занятті слід звернути увагу на зміст і форму постанови про застосування запобіжних заходів, а також перелікувати вимоги, що пред’являються до увідної, описової і результативної частини такої постанови.

Під час провадження у кримінальній справі обраний запобіжний захід обвинуваченому (підозрюваному), в залежності від обставин справ, може бути скасований або змінений. З метою засвоєння процесуального порядку зміни або скасування запобіжного заходу необхідно вивчити ст. 200 КПК.

Завдання для семінарського заняття

1. Під час розслідування кримінального провадження про розкрадання матеріальних цінностей з крамниці, слідчий запросив продавців Травкіну та Чадову для допиту. Але у призначений час Чадова не з’явилась. Не з’явилась вона і тоді, коли слідчий направив їй повістку вдруге. Після чого слідчий склав постанову про привід Чадової, доручив черговому райвідділу примусово доставити її наступного дня о 9 годині ранку. Виконуючи постанову слідчого черговим нарядом о 7 годині ранку Чадова було доставлена у райвідділ, обурена такими діями співробітників поліції, повідомила, що вона хвора, а з нею поведуться як з винуватою, того ж дня Чадова звернулась до прокурора зі скаргою.

Чи обґрунтована скарга Чадової?

2. Краско визнаний потерпілим у справі про розбійний напад, допитаний як потерпілий дав детальні пояснення про обставини скоєного злочину. Коли був затриманий підозрюваний Адамов. Слідчий вирішив пред’явити його Краско для впізнання. Але потерпілий відмовився з’явитись на виклик слідчого і

пояснив, що до своїх показань йому нічого доповнити, він все розказав.

Яке рішення необхідно прийняти слідчому?

3. Завідуюча крамницею Попова і продавець Сизов, що обвинувачувались у розкраданні грошових коштів шляхом присвоєння, використовуючи своє службове становище, перешкоджали слідчому в провадженні слідчих дій, намагаючись переховати і знищити документи, впливали на свідків.

Яке рішення необхідно прийняти слідчому за таких обставин?

4. Під час допиту потерпілої по кримінальній справі про зґвалтування було встановлено, що вона бачила на грудях у чоловіка, який на неї напав, татуювання у вигляді птаха. За підозрою у вчиненні цього злочину був затриманий Титов. Після його допиту як підозрюваного слідчий склав постанову про освідування з метою виявлення на грудях Титова особливих прикмет, про які розповіла потерпіла. Але Титов заявив, що роздягатись не буде у присутності слідчого і він не має бажання щоб його тіло хтось розглядав.

Як необхідно поступити слідчому?

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА.

Тема № 9. Загальні положення досудового розслідування.

Семінарське заняття: Загальні положення досудового розслідування.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про загальні положення досудового розслідування, форми досудового розслідування.

Час проведення: 4 години (денна), 2 години (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття стадії досудового розслідування.
2. Форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство.
3. Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.

2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удаलोвої, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.

4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Називаючи розслідування «досудовим», законодавець тим самим вказує на його співвідношення з основною частиною судового розгляду - судовим слідством. Досудове розслідування передуює провадженню в суді і покликане забезпечити його успішне проведення, однак його не можна розглядати тільки як стадію, провадження якої здійснюється до суду і для суду. Ця стадія має особливості, що свідчать про її самостійний характер, зокрема, вона:

- 1) має свої самостійні завдання, які впливають із загальних завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК);
- 2) чітко окреслені межі в системі кримінального процесу - з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань до винесення рішення, яким завершується провадження розслідування (в ряді випадків кримінальне провадження отримує й своє вирішення по суті, коли провадження в ньому закривається при наявності до того законних підстав);
- 3) свій зміст та свою процесуальну форму;
- 4) характеризується колом суб'єктів, які беруть в ній участь;
- 5) характеризується колом специфічних рішень, що можуть бути прийняті після закінчення досудового розслідування: закриття кримінального провадження, звернення прокурора до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, або звернення прокурора до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів

виховного характеру або клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру. Загальні положення досудового слідства можна розглянути як встановлені законом і обумовлені принципами кримінального процесу правила, що виражають характерні особливості досудового слідства, як самостійної стадії процесу, і визначають найбільш суттєві вимоги, що пред'являються до порядку провадження слідчих дій та прийняття рішень.

Досудове розслідування є основною формою досудової підготовки матеріалів кримінального провадження, яке здійснюється у формі дізнання та досудового слідства.

Дізнання – це одна з форм досудового розслідування, яка представляє собою врегульовану кримінально-процесуальним законодавством діяльність слідчого, співробітників інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, що полягає в провадженні досудового розслідування кримінальних проступків, з метою досягнення завдань кримінального судочинства.

Під час досудового розслідування кримінальних проступків не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою.

Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі (розшукові) дії, передбачені КПК, окрім негласних слідчих (розшукових) дій.

Слідчий зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру, подати на затвердження прокурору один з зазначених процесуальних документів:

- 1) проект рішення про закриття кримінального провадження;
- 2) проект клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності;
- 3) обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру;
- 4) клопотання про продовження строку досудового розслідування з підстав, передбачених КПК.

Загальні положення досудового слідства містять правові положення, що забезпечують єдиний і обов'язковий по всіх кримінальних провадженнях процесуальний порядок розслідування. Основні положення досудового слідства викладені у главі 19 КПК (ст.ст. 214-222 КПК).

Завдання для семінарського заняття

1. До слідчого органу, що розслідував кримінальне провадження про крадіжку поєднану з проникненням у житло (ч. 3 ст. 185 КК), яку скоїв Дмитрієв у Київському районі м. Харкова, надійшло ще два кримінальних провадження про крадіжки, скоєні Дмитрієвим у інших районах м. Харкова. Слідчий виніс постанову про об'єднання кримінальних проваджень в одне провадження і почав виконувати слідчі дії по об'єднаному провадженню.

Дайте оцінку діям слідчого.

2. Група неповнолітніх скоїла злочини, передбачені п. 6 ч. 2 ст. 115 і ч. 3 ст. 187 КК.

Який орган зобов'язаний здійснювати розслідування?

3. Під час розслідування кримінального провадження про крадіжку, вчинену в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 185 КК), слідчий встановив, що підозрюваний скоїв ще й злочин, передбачений ч. 1 ст. 364 КК. Зважаючи на те, що провадження про злочини, передбачені ст. 364 КК підслідні органам прокуратури, слідчий склав постанову про передачу кримінального провадження за підслідністю і надіслав її до прокуратури.

Дайте оцінку рішенням слідчого.

4. Вирішуючи питання про призначення провадження до судового розгляду, суддя встановив, що слідчий органів внутрішніх справ порушив вимоги ст. 216 КПК і закінчив розслідування кримінальної справи про злочин, що підслідний слідчим прокуратури.

Яке рішення повинен прийняти суд?

7. Серафимов і Горін на території спортивного комплексу увечері 28 липня здійснили розбійний напад на Хрунова і заволоділи його барсеткою з грошима і документами. Того ж вечора у тому ж місці Гаркавий на підставі особистої неприязні заподіяв Хрунову тяжкі тілесні ушкодження. Слідчий почав розслідування двох кримінальних проваджень, які потім об'єднав в одне провадження посилаючись на те, що потерпілий в обох кримінальних провадженнях один.

Дайте оцінку рішень слідчого.

Тема № 10. Слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії.

Семінарське заняття: Слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про слідчі (розшукові) і негласні слідчі (розшукові) дії.

Час проведення: 4 години (денна), 4 години (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття і значення слідчих (розшукових) дій, умови та підстави їх проведення.
2. Класифікація слідчих (розшукових) дій та їх види.
3. Процесуальна характеристика окремих слідчих (розшукових) дій.
4. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії та підстави їх проведення.

5. Поняття, види та система негласних слідчих (розшукових) дій.

6. Організація проведення та фіксація результатів негласних слідчих (розшукових) дій.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.

2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.

4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.

5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Під час досудового слідства слідчий виконує ряд процесуальних дій, але не всі вони можуть бути визначені поняттям “слідчі дії”. У теорії кримінального процесу слідчими називають лише ті процесуальні дії, які, на відміну від інших (наприклад, роз'яснення учасникам прав та ін.), направлені на виявлення, фіксацію і перевірку фактичних даних, що мають доказове значення у кримінальному провадженні. Вивчаючи тему “Докази” ми підкреслили, що слідчі дії являються головним та найбільш поширеним засобом збирання доказів, за допомогою яких встановлюються всі обставини скоєного злочину. Вищеназвані обставини важливо враховувати даючи визначення поняття і сутності слідчих дій.

КПК України передбачає вичерпний перелік слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Необхідно уважно вивчити вимоги ст. ст. 223, 246, а також ознайомитись з главами 20, 21 КПК.

У кожному кримінальному провадженні проведення усіх, передбачених законом, слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій не обов'язкове. В залежності від конкретних обставин слідчий самостійно

вирішує питання про проведення тієї чи іншої слідчої дії, а також у якій послідовності їх провести.

Вивчення переліку усіх слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій дає можливість правильно їх класифікувати. Класифікацію слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій можна здійснити в залежності від тієї мети, яку необхідно досягти, яку посадова особа, що веде слідство, переслідує під час провадження тієї чи іншої слідчої дії (перевірка, уточнення або одержання інформації).

Засвоєння третього питання передбачає вміння дати процесуальну характеристику слідчим діям. Пропонується додержуватись такої послідовності:

- а) підстави для провадження (юридичні і фактичні);
- б) мета провадження слідчої дії;
- в) учасники слідчої дії;
- г) порядок провадження;
- д) процесуальне оформлення результатів проведеної слідчої дії;.

До обговорення цього питання проблеми тактики та психології слідчих дій не входять, тому що ці питання вивчаються криміналістикою та судовою психологією.

Завдання для семінарського заняття

1. Черговий наряд патрульно-постової служби, близько 13 години, доставив до слідчого з території автовокзалу Коваленка у якого було два колеса від автомашини (у зборі). Було встановлено, що Коваленко дві доби тому визволився з ВТК-25 (суворого режиму), де відбував покарання за викрадення автомобілів. Як пояснив затриманий, колеса він щойно купив за 120 гривень у незнайомого чоловіка для свого брата, що мешкає у Полтавській області, куди Коваленко зібрався їхати. Слідчий ознайомився з рапортами поліцейського, поясненнями Коваленка і вирішив почати досудове розслідування, а Коваленка затримати, як підозрюваного (з додержаннями вимог ст. 208 КПК).

Слідчий посилався на такі підстави:

- 1) Коваленко раніше судимий за крадіжки автомобілів, має здібності до їх розукомплектування.
- 2) Після визволення з ВТК він не поїхав додому у Полтавську область, а залишився у м. Харкові не маючи житла і заробітків.
- 3) Коваленко після визволення не міг мати такі гроші щоб придбати колеса.
- 4) Ніхто не продає рудні колеса, а на колесах, що були вилучені у Коваленка, сліди свіжого бруду і можна зробити висновок, що він зняв їх безпосередньо перед затриманням.
- 5) Коваленко нічим не доказав, що колеса він купив, таким чином можна зробити висновок – він їх викрав неподалік від автовокзалу з якогось автомобіля.

Дайте оцінку висновкам слідчого.

2. 20 листопада о 20 годині на вокзалі станції Харків-пасажирський робітниками патрульно-постової служби за крадіжку сумки у касовому залі був

затриманий Манулов, що знаходився у нетверезому стані, і доставлений у чергову частину відділу внутрішніх справ. Оперативний черговий склав відносно Манулова протокол про адміністративне порушення за те, що він знаходився у стані сп'яніння у громадському місці, і залишив його в черговій частині до ранку. 21 листопада о 9 годині матеріали перевірки по заяві про крадіжку сумки одержав слідчий, який заніс відомості до ЄРДС і з додержанням вимог ст. 208 КПК о 14 годині 30 хвилин затримав Манулова за підозрою у скоєні злочину.

Оцініть законність і обґрунтованість дій робітників внутрішніх справ.

3. На Центральному ринку м. Харкова співробітниками карного розшуку був затриманий Севрюгін, який раніше був засуджений за крадіжки. Під час затримання у Севрюгіна була вилучена валіза з жіночими та дитячими речами і документами на ім'я Козлової М.І., що мешкає у м. Києві. Речі, що містились у валізі Севрюгін описати не зміг. Оперуповноважений карного розшуку відібрав у Севрюгіна пояснення, у якому той вказав, що не пам'ятає яким чином йому дісталась валіза, після чого склав протокол затримання на підставі ст. 208 КПК з метою в подальшому занести відомості до ЄРДС за ознаками ст. 185 ч. 2 КК.

Дайте оцінку законності дій оперуповноваженого кримінального розшуку.

4. Слідчий допитав Клопова як підозрюваного у кримінальній справі про завдання тяжких тілесних ушкоджень Гуркіну. Після того, як Клопов дав детальні пояснення про скоєний злочин, він заявив, що підписувати протокол свого допиту, як і всі інші процесуальні документи, відмовляється.

Яке рішення повинен прийняти слідчий?

5. Допитана як свідок Шурова пояснила, що вона неграмотна, тому розписуватись не вміє і поставила у кінці протоколу хрестик, а слідчий засвідчив це своїм підписом. Начальник слідчого відділу, після перевірки матеріалів кримінального провадження, зробив слідчому зауваження і дав вказівку допитати Шурову повторно у присутності понятих, щоб вони своїми підписами засвідчили зміст протоколу.

Дайте оцінку дій слідчого і начальника слідчого відділу.

6. Під час огляду місця події – крамниці, з якої біли викрадені спиртні напої, службова собака по сліду привела слідчо-оперативну групу до лісу, що знаходився на відстані 2 км від крамниці, де знайшла схованку у якій була валіза з викраденими напоями. Оперуповноважений карного розшуку за дорученням слідчого у присутності понятих склав окремий протокол виявлення і вилучення валізи.

Дайте оцінку дій слідчого і оперуповноваженого карного розшуку.

7. Взимку під час огляду місця події – ділянки шляху з містком через річку, з якого впав автобус, один з понятих ненароком впав у воду і його терміново відвезли додому.

Як необхідно продовжити огляд місця події зважаючи на те, що огляд проводився далеко від населених пунктів? Чи можна продовжувати огляд з одним понятим? Якщо слідчий запросив іншого понятого, огляд можна продовжувати чи починати з початку?

8. Неповнолітній Синьов під час дорожньо-транспортної пригоди одержав тяжкі тілесні ушкодження і через деякий час помер. Під час проведення судово-медичної експертизи експерт зробив висновки, згідно до яких смерть Синьова наступила в результаті запалення легенів і це не пов'язано з порушенням правил дорожнього руху. На підставі висновків експертизи кримінальне провадження було закрито за відсутністю ознак злочину. Неодноразово батьки потерпілого звертались із скаргами про незаконність прийнятого рішення і повторне розслідування, стверджуючи, що у сина були зламані кістки ніг і рук. Прокурор скасував постанову про закриття кримінальної справи і доручив розслідування іншому слідчому.

Яку слідчу дію необхідно провести у даному випадку?

9. Потерпілий у справі про розбійний напад Сімака у протоколі допиту заявив, що чоловіка. Який під загрозою зброї заволодів його золотим годинником на грішми, він впізнати не може, але запам'ятав, що на правій долоні біля великого пальця у того було татуювання у вигляді якорю і на передньому зубі зліва металева, з жовтого кольору, коронка. За підозрою у скоєні злочину був затриманий Коньков.

Яку слідчу дію і в присутності кого повинен провести слідчий? Складіть процесуальний документ по результатам цієї слідчої дії.

10. Допитана як потерпіла Котиба пояснила, що під час нападу на неї двох невідомих чоловіків у темному під'їзді вона кричала, кликала на допомогу, відбивалась і одному з нападаючих подряпала обличчя. А коли хтось із нападаючих закрив їй рота рукою, вона його вкусила за великий палець. Через дві години були затримані два чоловіка, що підозрювались у нападі на Котибу. В одного із них була перев'язана рука, у другого подряпане обличчя.

Які слідчі дії повинен провести слідчий у даному випадку?

11. О 23 годині 30 хвилин Перов розбив вітрину продуктової крамниці зі словами "Пропадать – так с музыкой!" проник до торгового дому і викрав продукти харчування після чого втік, а через деякий час був затриманий. Допитаний як свідок Зайчук, що мешкає у тому ж будинку, де знаходиться магазин на третьому поверсі, пояснив, що бачив з балкону чоловіка, який розбив вітрину і скоїв крадіжку, добре запам'ятав його голос і те, що він був вдягнений у білу сорочку.

Яким чином необхідно провести впізнання у такій ситуації?

12. З музею образотворчого мистецтва, що в селі Пархомівка, невідомі особи викрали кілька картин відомих художників початку 19 сторіччя. Майже через чотири роки директор Пархомівського музею оглядаючи каталоги

народних музеїв Львівщини видавництва “Мистецтво”, на фотографіях впізнав дві викрадені картини, про що негайно повідомив слідчого. Крім того, директор пояснив, що він може впізнати картини за ознаками, які відомі тільки йому (підписами художників та ін.)

Які процесуальні дії повинен виконати слідчий, щоб прийти до висновку, що картини, які знаходяться у Львові і викрадені з Пархомівського музею ті ж самі?

Тема № 11. Повідомлення про підозру.

Семінарське заняття: Повідомлення про підозру.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про порядок повідомлення особі про підозру.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття, зміст та значення повідомлення особи про підозру.
2. Зміст і форма письмового повідомлення про підозру
3. Порядок повідомлення про підозру. Допит підозрюваного.
4. Зміна повідомлення про підозру.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків :

Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Повідомлення про підозру займає особливе місце в структурі досудового розслідування. Воно підводить підсумок проведеної до того часу роботи, зібраним доказам, у більшості визначає подальше спрямування кримінального провадження і є початковим моментом притягнення до кримінальної відповідальності.

Даний акт означає появу в кримінальному судочинстві нового учасника процесу - підозрюваного. Підозрюваний є центральною фігурою у кримінальному процесі навколо якої концентруються процесуальні дії органів досудового розслідування, прокурора, суду та інших учасників процесу.

Теоретичні і практичні питання, пов'язані з повідомлення особи про підозру, є фактично новим інститутом в юридичній літературі. Разом з цим проблема обґрунтованості повідомлення особи про підозру на стадії досудового розслідування, суворого дотримання законності при реалізації цього є дуже актуальною.

Порушення закону і помилки, що можуть бути допущені при повідомленні особи про підозру можуть призвести до істотних обмежень прав і свобод громадян, викликати обурення та обґрунтовані скарги.

Правильне вирішення питання щодо повідомлення особи про підозру сприяє досягненню таких перспективних завдань кримінального провадження, як зміцнення законності та правопорядку, охорона інтересів суспільства, прав і свобод громадян, та виховання їх в дусі дотримання Конституції України та відповідних законів.

Юридичне значення акту повідомлення особи про підозру складається також із того, що в стадії досудового розслідування настає новий етап, пов'язаний з тим, що в процесі досудового розслідування накопичено достатньо доказів для підозри у скоєнні злочину конкретної особи. Ця підозра вперше чітко сформульована в офіційному документі – повідомленні особи про підозру. В ній слідчий дає першопочатковий висновок, про наявність і суть кримінально-караного діяння, вчиненого конкретною особою.

Завдання для семінарського заняття

1. Під час розслідування кримінальної справи про злочин, передбачений ч. 1 ст. 121 КК слідчий встановив, що підозрюваний Іваненко являється народним депутатом Верховної Ради України.

Який порядок повідомлення про підозру Іваненку?

2. Вікторенкоу було повідомлено про підозру за одержаний хабар та привласнення колективного майна в особливо великих розмірах. Винним він себе не визнав, але показання по суті почав давати. Під час допиту Вікторенко

раптово заявив, що погано себе почуває, в нього болить голова. Присутній під час допиту захисник заявив, що допит необхідно зупинити і він бажає залишитись зі своїм підзахисним наодинці. Таке клопотання підтримав і підозрюваний.

Як необхідно поводитись слідчому?

3. Антоненко було повідомлено про підозру у скоєнні трьох грабежів (ч. 2 ст. 186 КК). Під час подальшого розслідування було встановлено, що Антоненко скоїв ще два аналогічних злочини.

Яке рішення необхідно прийняти слідчому?

4. Іванченко, Петренко і Лавриков скоїли за попередньою домовленістю два розбійних напади і їм було повідомлено про підозру. Під час розслідування було встановлено, що Петренко, крім того, скоїв ще дві крадіжки чужого майна з квартир.

Яке рішення повинен прийняти слідчий? Який порядок повідомлення про підозру у разі скоєння злочину кількома особами?

5. Леонов, Слабунова і Вітер скоїли за попередньою домовленістю кілька злочинів і їм було повідомлено про підозру. Але під час розслідування участь Слабунової у скоєнні грабежу не підтвердилась.

Яке рішення повинен прийняти слідчий?

6. Косінов підозрювався у скоєнні крадіжки валізи, що належала Сивокінь та крадіжці особистих речей Карцева з автоматичної камери схову у залі очікування на вокзалі. Під час розслідування було встановлено, що речі Карцева викрала інша особа.

Яке рішення необхідно прийняти слідчому?

Тема № 12. Зупинення та закінчення досудового розслідування.

Продовження строку досудового розслідування.

Семінарське заняття: Зупинення та закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про зупинення та закінчення досудового розслідування і продовження строку досудового розслідування.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Підстави і процесуальний порядок зупинення та відновлення досудового розслідування.
2. Форми закінчення досудового розслідування.
3. Закриття кримінального провадження.

4. Звільнення особи від кримінальної відповідальності.
5. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру.
6. Загальні положення продовження строку досудового розслідування.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Під час досудового слідства часом виникають такі обставини, що заважають продовженню розслідування і його закінчення. В таких випадках у кримінально-процесуальній діяльності настає перерва, яка продовжується доти поки такі обставини не будуть усунені. Важливо звернути увагу, що перерву у досудовому слідстві можливо лише за тих обставин, що вказані у ст. 280 КПК і тільки у разі встановлення таких обставин. В останніх випадках (тяжке захворювання потерпілого, провадження ревізій, експертиз та ін.) досудове слідство продовжується. Якщо закінчується строк досудового слідства, то порушується клопотання про його продовження.

Обговорюючи перше питання необхідно розкрити суть інституту зупинення досудового слідства, відобразити процесуальні наслідки, що настають у разі прийняття рішення про зупинення провадження у справі, дати характеристику підстав для прийняття такого рішення, а також умови,

яких необхідно дотримуватися при зупиненні досудового слідства по кожній підставі (ст.ст. 280-282 КПК).

Закінчення досудового слідства – це результат провадження усього розслідування. На цьому етапі слідчий остаточно систематизує всі матеріали провадження, аналізує і дає оцінку зібраних доказів у їх сукупності і, в залежності від конкретних обставин провадження, приймає одне з остаточних рішень, передбачених ст. 283 КПК. На занятті слід дати перелік форм закінчення досудового слідства і вказати обставини в залежності від яких слідчий обирає сам ту чи іншу форму закінчення.

Закриття кримінального провадження, як форма закінчення досудового слідства, передбачає вирішення провадження по суті складанням постанови про закриття кримінального провадження. Така форма закінчення провадження у провадженні може бути за наявності підстав, що вказані у ст. 284 КПК. Під час обговорення цього питання слід дати характеристику всім, передбаченим у законі, підставам, а також дати класифікацію їх в залежності від тих правових наслідків для особи, відносно якої приймається рішення про закриття провадження.

Процесуальний порядок закриття кримінального провадження передбачений ст. 284 КПК. На занятті необхідно дати перелік вимог, що пред'являються до постанови про закриття кримінального провадження, також назвати умови, яких необхідно дотримуватись при закритті кримінального провадження.

Після складання обвинувального акту кримінальне провадження направляється, з додержанням вимог ст. 291 КПК, прокуророві.

Завдання для семінарського заняття

1. Слідчий визнав, що досудове слідство проведене у повному обсязі, і повідомив про це підозрюваному, цивільному позивачу, потерпілому, цивільному відповідачу з тим, щоб вони змогли ознайомитись з матеріалами справи.

У якій послідовності, та у якому об'ємі ці особи будуть ознайомитись з матеріалами провадження?

2. Слідчий дійшов висновку, що кримінального провадження розслідуване у повному обсязі, оголосив про це підозрюваному, представив йому усі матеріали кримінального провадження у прошитому, пронумерованому вигляді, але попередив його, що більш ніж три дні для ознайомлення він не може дозволити, тому що закінчується строк досудового слідства.

Оцініть дії слідчого.

3. Під час ознайомлення з матеріалами кримінального провадження захисник заявив клопотання про те, щоб слідчий дав йому прослухати фонограму допиту підозрюваного. Слідчий відмовив задовольнити клопотання і пояснив це тим, що її буде все рівно оголошено у суді.

Чи вірно прийняв рішення слідчий?

4. Під час перевірки кримінального провадження, що надійшло від слідчого з обвинувальним актом, прокурор дійшов висновків, що дії обвинуваченого кваліфіковані невірно, а висновки, викладені у обвинувальному акті, суперечать матеріалам кримінального провадження.

Як повинен поступити слідчий?

Тема № 13. Особливості розслідування кримінальних проступків.

Семінарське заняття: Особливості розслідування кримінальних проступків.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про особливості розслідування кримінальних проступків.

Час проведення: 1 година (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Загальні положення досудового розслідування кримінальних проступків.
2. Особливості закінчення досудового розслідування кримінальних проступків.
3. Клопотання прокурора про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні.
4. Додатки до обвинувального акта.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Розслідування кримінальних проступків проводиться в формі дізнання і здійснюється згідно із загальними правилами досудового розслідування (ст. 298 КПК).

Для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі слідчі чи розшукові дії, передбачені КПК, окрім негласних слідчих дій (ст. 300 КПК).

Дізнання кримінальних проступків здійснюють органи досудового розслідування. Якими є слідчі органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства (ч.1 ст.38 КПК).

Частино. 3 ст. 38 КПК передбачено, що при досудовому розслідуванні кримінальних проступків у встановлених законом випадках повноваження слідчого органу можуть здійснюватися співробітниками інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства. Наразі закону, який би встановлював повноваження зазначених співробітників щодо досудового розслідування кримінальних проступків, не ухвалено.

Порядок досудового розслідування кримінальних проступків є спрощеною формою кримінального провадження.

Тема № 14. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.

Семінарське заняття: Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.

Час проведення: 1 година (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття і сутність оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.

2. Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування.
3. Порядок оскарження ухвал слідчого судді.
4. Порядок оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Тема № 15. Підсудність у кримінальному провадженні. Підготовче провадження.

Семінарське заняття: Підсудність у кримінальному провадженні. Підготовче провадження.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про підсудність у кримінальному провадженні та про підготовче провадження.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття та види підсудності у кримінальному провадженні.
2. Поняття, сутність і значення підготовчого провадження.
3. Порядок і строки підготовчого провадження.

4. Ознайомлення з матеріалами кримінального провадження.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Згідно ст. 124 Конституції України, правосуддя здійснюється виключно судами. Але щоб розмежувати повноваження різних ланок судової системи, а також окремих судів кожної ланки на здійснення правосуддя в конкретних кримінальних справах, необхідно звернутися за допомогою до правил про підсудність.

Підсудність – це сукупність юридичних ознак (властивостей) кримінального провадження, на основі яких кримінально-процесуальний закон визначає суд, що має право розглянути її і вирішити по суті повідомлення про підозру.

Чинне законодавство України встановлює такі види підсудності:

- родову, або предметну;
- територіальну, або місцеву;
- спеціальну;
- персональну;
- альтернативну;
- за зв'язком проваджень.

До ознак (властивостей), які характеризують і визначають підсудність,

належать ознаки самого злочину (рід, характер), суб'єкт злочину, місце його вчинення та зв'язок кримінальних проваджень між собою, якщо їх декілька.

З метою забезпечення найбільш об'єктивного і повного розгляду провадження, а також найкращого забезпечення виховної ролі судового розгляду в окремих випадках провадження може бути передана на розгляд суду за місцем проживання чи роботи обвинуваченого або за місцем знаходження більшості свідків (ч.1 ст.38 КПК).

Суддя встановивши, що кримінальне провадження не підсудне даному суду, надсилає його за підсудністю, про що виносить постанову (ч.1 ст. 41 КПК).

При розв'язанні можливих колізій під час визначення підсудності в кримінально-процесуальному законодавстві України діє загальне правило – спори про підсудність не допускаються.

Попередній розгляд кримінального провадження здійснюється суддею одноособово з обов'язковою участю прокурора. При попередньому розгляді також можуть бути присутні учасники процесу, однак їх неявка не перешкоджає розгляду справи.

При попередньому розгляді провадження суддя з'ясовує наступні питання:

- чи підсудне провадження суду, на розгляд якого воно надійшло;
- чи немає підстав для закриття провадження або його зупинення;
- чи складено обвинувальний акт відповідно до вимог кримінального процесуального кодексу;
- чи немає підстав для зміни, скасування або обрання запобіжного заходу і т.і.

Завдання для семінарського заняття

1. До місцевого суду Київського району м. Харкова надійшло кримінальне провадження за підозрою Заболотного в шахрайстві, що завдало потерпілому значної шкоди (ч. 2 ст.190 КК). Під час попереднього розгляду провадження суддя вирішив, що злочинні дії Заболотний скоїв на території Держинського району і своєю постановою надіслав кримінальне провадження до місцевого суду Держинського району. Суддя місцевого Держинського районного суду ознайомився з матеріалами провадження і встановив, що злочин було скоєно на території Ленінського району.

Яке рішення повинен прийняти суддя?

2. Слідчий Національної поліції заніс відомості до ЄРДС за фактом крадіжки товарів з автомагазину, що знаходиться у Київському районі м. Харкова. Під час слідства було встановлено, що злочин скоїли Вівчаренко та Митний, які працювали на авто підприємстві “Грандтранс”, та військовослужбовець строкової служби Черненко, який перебував у звільненні.

У який суд необхідно надіслати кримінальне провадження після закінчення досудового слідства?

3. Кримінальне провадження за підозрою Овчаренко у скоєні

крадіжки державного майна надійшла до Комінтернівського районного суду м. Харкова. На цей момент було встановлено, що знаходячись на свободі після скоєння першого злочину, Овчаренко на території Московського району м. Харкова вчинив розбійний напад на приватного підприємця Волкова.

Ким і яким чином буде вирішено питання про підсудність вказаних кримінальних проваджень?

4. На дискотеці у м. Приморську Мелітопольського району Запорізької області, де під час канікул відпочивала група студентів Харківського автодорожнього інституту, місцевий житель Балкін вчинив бійку, заподіявши тілесні ушкодження середньої тяжкості студенту Бойко. Свідками події були п'ять студентів інституту та один місцевий житель. На момент закінчення досудового слідства у кримінальному провадженні потерпілий та свідки-студенти повернулись у Харків на навчання.

Визначте підсудність кримінального провадження.

5. Рокотов перед призовом на строкову службу до лав армії здійснив крадіжку із продуктового магазину у м. Вінниця. Коли було встановлено, ким скоєна крадіжка, та закінчено розслідування у кримінальному провадженні, Рокотов у складі військової частини знаходився у м. Львові.

Якому суду підсудне кримінальне провадження за підозрою Рокотова?

6. Під час розгляду у судовому засіданні кримінального провадження за підозрою, Дергачівський районний суд Харківської області встановив, що дане провадження підсудне Золочівському районному суду Харківської області.

Як належить поступити суду?

7. Під час попереднього розгляду у суді кримінального провадження за підозрою Руцького у скоєні хуліганства із застосуванням предмету спеціально пристосованого для нанесення тілесних ушкоджень (ч. 4 ст. 296 КК) суддя встановив, що злочин Руцький скоїв разом з Деснянським, з яким пиячив. Але Деснянського до кримінальної відповідальності на досудовому слідстві не було притягнуто.

Яке рішення може прийняти суддя у такій ситуації?

8. У місцевому суді знаходиться кримінальне провадження за підозрою Роменка по ч. 2 ст. 342 КК (опір працівникові правоохоронного органу під час виконання ним службових обов'язків), яке було призначене до попереднього розгляду суддею. До суду надійшла заява Роменка про те, що він знаходиться у лікарні з приводу лікування від алкоголізму, з'явитися до суду не може до закінчення лікування.

Яке рішення по такій заяві може прийняти суд?

9. До місцевого суду надійшло кримінальне провадження за підозрою Ткача за ч. 1 ст. 145 КК. Вивчаючи її, суддя прийшов до висновку, що розслідування проведено всебічно та повно, але дії обвинуваченого необхідно кваліфікувати за ч. 2 ст. 145 КК.

Як повинен поступити суддя?

Тема № 16. Судовий розгляд.

Семінарське заняття: Судовий розгляд.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про судовий розгляд, межі судового розгляду та процедуру судового розгляду.

Час проведення: 2 години (денна), 4 години (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття, сутність і значення стадії судового розгляду.
2. Загальні положення судового розгляду у кримінальному провадженні.
3. Межі судового розгляду.
4. Процедура судового розгляду.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

На підставі вивченого нормативного матеріалу і рекомендованої літератури студенти мають з'ясувати, що судовий розгляд – це основна і найважливіша, центральна стадія кримінального процесу. В цій стадії суд,

здійснюючи правосуддя, розглядає і вирішує провадження по суті:

- остаточно досліджує всі його істотні обставини;
- перевіряє докази;
- постановляє вирок, тобто процесуальний акт, яким обвинувачений

визначається винним або невинним у вчиненні злочину.

Таким чином, судовий розгляд і вирішення провадження по суті є:

- єдиним способом здійснення правосуддя;
- одним з найважливіших засобів вирішення завдань кримінального

судочинства;

- ефективною гарантією прав і законних інтересів громадян.

Судовий розгляд здійснюється відповідно з загальними положеннями, які уявляють собою вимоги кримінального процесуального закону, які виражають найважливіші і типові властивості цієї стадії і проявляються протягом усього періоду її реалізації.

При підготовці до семінарського заняття студенти мають з'ясувати, що судовий розгляд кримінального провадження в суді першої інстанції чітко визначений в законі і складається з наступних складових частин:

- 1) підготовча частина судового засідання;
- 2) судове слідство;
- 3) судові дебати;
- 4) останнє слово підсудного;
- 5) постановлення та проголошення вироку.

За цією темою пропонується проведення колоквиуму, до якого студенти мають підготувати реферати.

Теми рефератів і питань, що виносяться на обговорення

1. Завдання і значення стадії судового розгляду.
2. Склад суду першої інстанції, незалежність складу суду при розгляді кримінального провадження.
3. Змагальність і диспозитивність судового розгляду.
4. Участь прокурора у судовому розгляді.
5. Участь підсудного у судовому розгляді, його права і обов'язки, наслідки неявки.
6. Участь захисника у судовому розгляді, його права і обов'язки, наслідки неявки.
7. Участь потерпілого у судовому розгляді, його права і обов'язки. Підтримання потерпілим обвинувачення у випадках відмови державного обвинувача від обвинувачення.
8. Участь цивільного позивача і цивільного відповідача у судовому розгляді провадження.
9. Участь у судовому розгляді перекладача, спеціаліста, експерта. Їх права і обов'язки, наслідки неявки.
10. Межі судового розгляду. Підстави та порядок зміни обвинувачення в суді.
11. Рішення, які приймаються судом першої інстанції.
12. Протокол судового засідання, його зміст і значення. Фіксація судового процесу технічними засобами.

13. Підтримання порядку в залі судового засідання. Засоби, які застосовуються до осіб, які порушують порядок у судовому засіданні.

Реферат має бути виконаний у письмовій формі (об'єм не менше, ніж 2-3 друкованих аркуша, з посиланнями на використані джерела).

На колоквіумі студенти докладають зміст реферату по обраній темі і відповідають на запитання присутніх.

Тема № 17. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції.

Семінарське заняття: Загальні положення досудового розслідування.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про особливі порядки провадження в суді першої інстанції – спрощене провадження щодо кримінальних проступків та провадження у суді присяжних.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків.
2. Провадження в суді присяжних.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

При підготовці до семінарського заняття студенти мають з'ясувати, що головною метою спрощеного провадження у кримінальному процесі є економія матеріальних затрат держави, часових затрат суддів, прокурорів та інших учасників кримінального судочинства. Цей вид провадження спрямований на підвищення оперативності і скорочення строків розгляду кримінальних проваджень про кримінальні проступки, які не є суспільно небезпечними, в суді першої інстанції. Законодавцем врахований накопичений із 2001 року досвід використання цього процесуального інституту (ч.3 ст.299 КПК України 1960 року зі змінами 2001 року.)

Процесуальний порядок розгляду кримінальних проступків регламентований ст. 381КПК(Загальні положення спрощеного провадження щодо кримінальних проступків) та ст. 382КПК (Розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні.).

Провадження у суді присяжних регламентовано нормами параграфу 2 глави 30 КПК України(ст. ст.383-391).

Суд присяжних став новелою нашого кримінального процесу і реалізацією конституційного положення(ст124 Конституції) про участь народу у здійсненні правосуддя. Відповідно до ст. 383 КПК провадження судом присяжних здійснюється у відповідності із загальними правилами. Суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції. Усі питання, пов'язані з судовим розглядом, судді і присяжні вирішують спільно.

Тема № 18. Провадження в суді апеляційної інстанції.

Семінарське заняття: Провадження в суді апеляційної інстанції.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про провадження в суді апеляційної інстанції.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття та значення апеляційного провадження
2. Особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. –

К.: Ваїте, 2014. – 280 с.

5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Процесуальні норми, що регулюють провадження в суді апеляційної інстанції зосереджені у главі 31 КПК України 2012 року (ст.ст.392-423).

Поняття «апеляція» походить від латинського терміну «appellatio» - звернення і означає форму перегляду судового рішення вищою судовою інстанцією.

Апеляційне провадження - це стадія кримінального процесу, в якій суд вищого рівня розглядає за апеляціями судові рішення судів першої інстанції, які не набрали законної сили.

Учасники процесу можуть скористатися своїм правом подачі апеляції, а можуть і не скористатися ним. Це, так зване диспозитивне право, не стосується прокурора, який у силу принципу публічності зобов'язаний реагувати на кожний не обґрунтований і не законний, на його думку, вирок.

При підготовці до семінарського заняття слід також пам'ятати, що ст.392 КПК України передбачає, що в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме:

1. обвинувальні і виправдувальні вироки, крім випадків, передбачених ст.394 КПК(вироки, постановлені в порядку спрощеного розгляду кримінальних проваджень);
2. ухвали про застосування чи незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру;
3. інші ухвали у випадках, передбачених КПК.

До інших ухвал, на які може бути подано апеляційну скаргу, належать ухвали:

- про закриття кримінального провадження (ст.284 КПК);
- про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності(ст.288 КПК);

- про роз'яснення судового рішення або відмову в його роз'ясненні (ст.380 КПК);
- про скасування вироку, яким була затверджена угода, або про відмову у скасуванні такого вироку (ст.476 КПК);
- про продовження, зміну, припинення застосування примусових заходів медичного характеру або відмову в цьому (ч.1 ст.516 КПК);
- про вирішення питань, пов'язаних із виконанням вироку (ст.539 КПК);
- стосовно виконання вироку суду іноземної держави (ст.603 КПК);
- за результатами розгляду судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (ст.610 КПК).

Завдання для семінарського заняття

1. Військовий суд гарнізону після слухання провадження виніс обвинувальний вирок відносно Сушко за дезертирство (ч. 1 ст. 408 КК). Захисник звернувся з апеляцією, у якій йшлося про відміну вироку, як незаконного. Захисник вказав, що під час досудового слідства були допущені суттєві порушення кримінального процесуального закону – після ознайомлення підозрюваного з матеріалами кримінального провадження були підшити допити двох свідків, які були допитані за окремим дорученням. Хоча суд і не допустив ніяких порушень, але допущені на досудовому слідстві порушення дають підстави визнати вирок незаконним.

Дайте оцінку змісту апеляції. Яке рішення може прийняти суд?

2. Місцевий суд розглянув кримінальне провадження і визнав винними у скоєнні крадіжки Куракіна і Наливайко. Наливайко подав апеляцію на вирок суду, в якій просив суд змінити призначення йому покарання. Апеляційний суд розглянув провадження за апеляційною скаргою Наливайко і дійшов висновку, що підстав для зменшення покарання Наливайко не має. Натомість у справі зібрано достатньо доказів, які дають підставу для зменшення покарання Куракіну.

Чи може апеляційний суд зменшити покарання Куракіну?

3. Кримов засуджений судом першої інстанції за ч. 2 ст. 115 КК до 15 років позбавлення волі.

В який суд, в якому порядку, в який строк він може подати апеляційну скаргу?

4. Засудженому Зайцеву, який знаходився під вартою, було вручено копію вироку на п'ятий день після його проголошення. Подати апеляцію Зайцев не встиг, так як серйозно захворів. Він зміг відправити скаргу тільки через 10 днів. Апеляційний суд, куди надійшла скарга Зайцева, не визнала її приводом для перегляду провадження на тій підставі, що засудженим був пропущений строк касаційного оскарження.

Які дії може вчинити Зайцев з тим, щоб вирок суду у його справі був переглянутий у апеляційному порядку?

5. Прокурор району звернувся до обласного суду з апеляцією на вирок районного суду. Він просив зменшити строк покарання засудженому з 5-ти до 1-го року позбавлення волі. За день до початку розгляду провадження в апеляційному суді прокурор змінив подання, вважаючи, що необхідно знизити строк покарання не до одного року, а до трьох років позбавлення волі. Як у зв'язку з цим повинен вчинити суд який прийняв провадження для перегляду в апеляційному порядку?

Тема № 19. Провадження в суді касаційної інстанції.

Семінарське заняття: Провадження в суді касаційної інстанції.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про Провадження в суді касаційної інстанції.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сутність і значення касаційного провадження.
2. Суб'єкти, порядок та строки касаційного оскарження.
3. Вимоги до касаційної скарги.
4. Розгляд справ за касацією.
5. Підстави для скасування або зміни судового рішення.
6. Результати розгляду справу касаційному провадженні.
7. Ухвала суду касаційної інстанції.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та

Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

При підготовці до семінарського заняття студенти мають з'ясувати, що касаційне провадження – це стадія кримінального процесу, змістом якої є перегляд (перевірка) за касаційними скаргами та касаційними поданнями рішень місцевих судів, що набрали законної сили, та рішень апеляційних судів, постановлених ними по першій або по другій інстанції, що не набрали законної сили.

Виникнення і закриття касаційного провадження повністю залежить від реалізації сторонами свого диспозитивного права подати і відкликати касацію.

Результатом діяльності суду касаційної інстанції може бути залишення переглянутого рішення без змін, його зміна і постановлення свого рішення, направлення справи для провадження додаткового досудового слідства, на повний судовий апеляційний розгляд.

Підставами для скасування або зміни вироку, ухвали, постанови є:

- істотне порушення кримінально-процесуального закону;
- неправильне застосування кримінального закону;
- невідповідність призначеного покарання тяжкості злочину та особі засудженого;
- односторонність, неповнота досудового чи судового слідства;
- невідповідність висновків суду, викладених у вироку, фактичним обставинам справи.

Вказівки суду, який розглянув провадження в касаційному порядку, є обов'язковими для органів досудового слідства при додатковому розслідуванні і суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи.

Касаційний суд не вправі посилити покарання або застосувати закон про більш тяжкий злочин.

Завдання для семінарського заняття

1. У результаті касаційного розгляду справи про умисне вбивство, проведеного за ініціативою засудженого Терещенко, колегія суддів палати Вищого спеціалізованого суду України у кримінальних справах дійшла висновку, що злочин було вчинено з корисною метою.

Яке рішення повинно бути прийняте касаційною інстанцією?

2. Полковника Гринька було притягнуто до кримінальної відповідальності за ч. 3 ст. 424 КК (перевищення військовослужбовою особою службових повноважень). Військовий суд району визнав його винним і засудив за ч. 3 ст. 424 КК із застосуванням ст. 69 КК до 3-х років позбавлення волі. На цей вирок військовий прокурор регіону приніс касаційне подання по мотивах м'якості призначеного покарання.

Який суд, яким складом, у якому порядку повинен розглянути це подання? Яке рішення повинен прийняти цей суд, якщо дійде висновку, що подання прокурора обґрунтоване?

3. Вироком місцевого суду Кронін був визнаний винним у скоєнні хуліганства та завдання важких тілесних ушкоджень Полуянову та засуджений по ч. 1 ст. 121 КК із застосуванням ст. 69 КК до 2-х років позбавлення волі та ч. 4 ст. 296 КК із застосуванням ст. 69 КК до 1 року та 6 місяців позбавлення волі, а за сукупністю злочинів до 2-х років позбавлення волі. На цей вирок потерпілий приніс апеляцію по мотивах м'якого покарання ніж передбачено законом. Своїм рішенням апеляційний суд залишив вирок без змін, а скаргу потерпілого без задоволення. Через 2 місяці після рішення апеляційного суду потерпілий звернувся до Вищого спеціалізованого суду України з касаційною скаргою на вирок та рішення апеляційного суду, у якій вказав, що вважає обране покарання Кроніну безпідставно м'яким, він заслуговує більш суворого покарання. Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України розглянула скаргу і дійшла висновку, що у матеріалах кримінального провадження відсутні підстави до застосування судом першої інстанції ст. 69 КК та обрання покарання нижче від найнижчої межі, встановленої у санкціях ст.ст. 121 та 296 КК. Таке застосування можливе лише при наявності кількох пом'якшуючих обставин, яких у провадженні немає. Крім того, Кронін скоїв злочини у стані сп'яніння, має негативну характеристику за місцем роботи.

Яке рішення повинен прийняти касаційний суд?

4. Журавський, Опанасенко та Цвігун були визнані винними у скоєнні умисного вбивства за попередньою домовленістю (п. 12 ч. 2 ст. 115 КК). На цей вирок Журавський приніс касаційну скаргу, у якій прохав вирок відносно нього відмінити тому, що він не приймав участі у вбивстві. На досудовому слідстві Опанасенко і Цвігун навмисно назвали його співучасником, а у суді заявили, що його з ними не було під час злочину, але суд не звернув на це увагу і свої висновки зробив на підставі тих показань, що були отримані під час досудового слідства. Після розгляду касаційної скарги колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого Суду України дійшла висновків, що причетність Журавського до скоєння вбивства не доведена.

Яке рішення повинна прийняти касаційна інстанція?

Тема № 20. Проведення за нововиявленими або виключними обставинами.

Семінарське заняття: Проведення за нововиявленими або виключними обставинами.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.
2. Характеристика нововиявлених та виключних обставин.
3. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
4. Строк звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
5. Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
6. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
7. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.
8. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки.
9. Порядок перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.
10. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В.

Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Студентам слід з'ясувати, що перегляд судового рішення в порядку виключного провадження є гарантією відновлення прав незаконно засуджених осіб. Завдання цієї стадії кримінального процесу є виправлення судових помилок, які призвели до винесення незаконних і необґрунтованих вироків, ухвал і постанов суду.

Підстави для перегляду судових рішень, що набрали законної сили, в порядку виключного провадження:

- ✓ нововиявлені обставини;
- ✓ неправильне застосування кримінального закону та істотне порушення вимог кримінально-процесуального закону, які істотно вплинули на правильність судового рішення.

Не допускається перегляд судових рішень про неправильне застосування кримінального закону та істотне порушення вимог кримінально-процесуального закону, які істотно вплинули на правильність судового рішення, з метою:

- ✓ застосувати закон про більш тяжкий злочин;
- ✓ збільшити обсяг обвинувачення;
- ✓ з інших підстав погіршити становище засудженого.

Також не допускається перегляд виправдувального вироку, ухвали чи постанови.

Подання про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами мають право приносити:

- ✓ Генеральний прокурор України та його заступники;
- ✓ Прокурор Автономної Республіки Крим;
- ✓ прокурор області, прокурор міст Києва чи Севастополя, військовий прокурор (на правах прокурора області).

Нововиявлені обставини:

- ✓ фальсифікація доказів, неправильність перекладу, а також показань свідка, потерпілого, обвинуваченого, підсудного, висновку і пояснень судового експерта, на яких ґрунтується вирок;
- ✓ зловживання прокурора, дізнавача, слідчого чи суддів під час провадження у справі;
- ✓ інші обставини, які не були відомі суду при винесенні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність засудження або виправдання.

Завдання для семінарського заняття

1. Слідчий одержав листа від засудженого за злісне хуліганство Корольова. У листі засуджений писав, що за порадою свого знайомого перед розглядом його кримінального провадження в суді він дав хабара у розмірі 3 тис. доларів США судді Васильчикову, який обіцяв йому призначити покарання без реального його відбуття. Однак Васильчиков свого слово не дотримався.

Корольову було призначено покарання у вигляді 3-х років позбавлення волі. З моменту вступу вироку в законну силу пройшов уже рік.

Які заходи повинні бути вжиті для перевірки відомостей, повідомлених Корольовим? Чи можуть результати перевірки вплинути на вирок суду у справі Корольова?

2. Голова апеляційного суду одержав скаргу Приходько, засудженого за шахрайство. Ознайомившись з матеріалами кримінального провадження, вирок по якій набрав законної сили, голова суду дійшов висновку, що Приходько засуджений незаконно.

Які процесуальні дії і в якому порядку повинен виконати голова обласного суду, щоб добитися зупинення виконання вироку, а потім і його відміни? З якого моменту може бути зупинено виконання вироку і на який строк?

3. До прокурора району з'явився Косінов і заявив, що близько півроку тому назад він був очевидцем бійки, яка сталася біля кафе "Фортуна". Після цього він тяжко захворів і тільки кілька днів назад вилікувався. Косінов пояснив, що звернувся до прокурора, так як йому стало відомо, що суд визнав головним зачинщиком бійки Бикова і присудив йому 5 років позбавлення волі за нанесення потерпілому удару ножем. Насправді Биков потерпілого не бив, а зробила це зовсім інша людина.

Які дії і в якому порядку повинен виконати прокурор?

4. Воронін був засуджений вироком місцевого суду по ч. 1 ст. 121 КК за спричинення тяжких тілесних ушкоджень Колінько. Вирок не був оскаржений. Через два місяці після набуття вироком законної сили потерпілий Колінько у лікарні помер. Його жінка звернулась до прокурора з заявою про те, що смерть її чоловіка настала від тілесних ушкоджень, спричинених Вороніним, і просила прокурора провести розслідування нововиявлених обставин і поставити питання про скасування вироку, оскільки дії Вороніна слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 121 КК (тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть потерпілого).

Яке рішення має прийняти прокурор?

5. Вироком апеляційного суду Кульбаба засуджений по ст. 15, ч. 2 ст. 115 КК (замах на вбивство з обтяжуючими обставинами) і з застосуванням ч. 1 ст. 69 КК до 6 років позбавлення волі. Через 7 місяців захисник засудженого звернувся до Верховного Суду України з клопотанням про перегляд вироку у зв'язку з неправильним застосуванням закону. Як вказав захисник, дії Кульбаби необґрунтовано кваліфіковані як замах на вбивство, тоді як він спричинив потерпілій умисні тяжкі тілесні ушкодження у стані сильного душевного хвилювання, викликаного тяжкою образою зі сторони потерпілої (ст. 123 КК).

У якому порядку має бути розглянуте це клопотання захисника? Відповідь сформулюйте з урахуванням двох можливих варіантів: - клопотання захисника обґрунтовано; - клопотання захисника необґрунтовано.

Тема № 21. Особливі порядки кримінального провадження.

Семінарське заняття: Особливі порядки кримінального провадження.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про особливі порядки кримінального провадження.

Час проведення: 4 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття кримінально-процесуальної форми.
2. Кримінальне провадження на підставі угод.
3. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
4. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.
5. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
6. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
7. Кримінальне провадження, яке містить державну таємницю.
8. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В.

Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Законодавство України передбачає єдиний порядок кримінального провадження. Це логічно витікає із принципу рівності громадян перед законом і судом передбаченому Конституцією України. Разом з тим у зв'язку з існуванням особливих умов, таких як наприклад готовність сторін до компромісу, незначна суспільна небезпека злочину, особливий суб'єкт злочину та ін. процесуальний закон допускає провадження, яке відрізняється від звичайного. В такому випадку мова йде про особливі (диференційовані) порядки провадження. Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає декілька особливих порядків провадження (Розділ VI):

- кримінальне провадження на підставі угод (Глава 35);
- кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення (Глава 36);
- кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб (Глава 37);
- кримінальне провадження щодо неповнолітніх (Глава 38);
- кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (Глава 39);
- кримінальне провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю (Глава 40);
- кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні (Глава 41).

Перераховані форми провадження є особливо важливими для кримінального процесу. Завдяки цим порядкам провадження по-перше створюються додаткові гарантії законності щодо дотримання прав людини під час розслідування злочину, по-друге вони створюють можливість застосувати спрощене провадження, коли злочин не становить великої суспільної небезпеки.

Особливо студенти повинні звернути увагу на особливий порядок провадження у кримінальних справах неповнолітніх, який зумовлений соціально-психологічними характеристиками цих осіб і необхідністю забезпечити реалізацію їхніх прав і законних інтересів. Порядок вирішення кримінальних справ про злочини і суспільно небезпечні діяння неповнолітніх визначається головним чином, віком цих осіб.

Студентам пропонується скласти таблицю за схемою:

Вік неповнолітнього	Кримінально-процесуальне рішення	Процесуальна підстава (посилання на норми КПК)
---------------------	----------------------------------	--

При підготовці до семінару по цій темі студенти мають підготувати реферати і обговорити їх на семінарському занятті.

Теми рефератів

1. Міжнародні акти щодо захисту прав неповнолітніх у кримінальному судочинстві.
2. Предмет доказування по справах неповнолітніх.
3. Виклик і допит неповнолітнього потерпілого і свідка.
4. Порядок застосування до неповнолітнього підозрюваного і обвинуваченого запобіжних заходів.
5. Психіатрична та психолого-психіатрична експертиза у справах про злочини неповнолітніх.
6. Форми закінчення досудового розслідування по справах неповнолітніх.
7. Особливості розгляду кримінальних справ про злочини неповнолітніх у суді першої інстанції.

Тема № 22. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

Семінарське заняття: Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.
2. Зміст заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.
3. Судовий розгляд.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.
5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі,

роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

При підготовці до семінарського заняття студенти мають з'ясувати, які особи мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження. Про зміст заяви про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження та судовий розгляд.

Тема № 23. Виконання судових рішень.

Семінарське заняття: Виконання судових рішень.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про виконання судових рішень.

Час проведення: 2 години (денна), 1 година (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Набрання судовим рішенням законної сили.
2. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні.
3. Питання, які вирішуються судом під час та після виконання вироків.
4. Порядок вирішення судом питань, пов'язаних з виконанням вироку.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.

2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удазової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.

4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.

5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.

7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

При підготовці до семінару з цієї теми студенти мають з'ясувати, виконання судових рішень.

Тема № 24. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.

Семінарське заняття: Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.

Навчальна мета заняття:

Під час заняття, студенти повинні отримати знання, про Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.

Час проведення: 4 години (денна), 4 години (заочна форма навчання).

Місце проведення: спеціалізована навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття, завдання та правова основа міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
2. Процесуальний порядок надання міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій.
3. Сутність видачі (екстрадиції) особи, яка вчинила злочин.
4. Кримінальне провадження у порядку перейняття.
5. Визнання та виконання вироків іноземних судів та передання засуджених осіб.

Література

1. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Харків : Право, 2018. – 584 с.
2. Кримінальний процес : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
3. Лобойко Л. М. Кримінальний процес : підручник. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
4. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваїте, 2014. – 280 с.

5. Молдован А. В., Мельник С. М. Кримінальний процес України: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Кримінальний процес. навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів, В. М. Трофименко, А. Р. Туманянц, О. Г. Шило. – Х.: Оберіг, 2014. – 248 с.
7. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи / відп. ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.
8. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року) / О. М. Ткачук. – Харків : Право, 2019. – 252 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / [А. В. Столітній, Ю. Г. Севрук, О. В. Сапін та ін.] ; за ред. А. В. Столітнього. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 952 с.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття

Студенти мають вивчити рекомендовані міжнародні акти, які регулюють здійснення міжнародного співробітництва правоохоронних і судових органів у сфері кримінального судочинства. Слід зазначити, що в Україні немає систематизованих нормативно-правових актів щодо міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Наявність у іноземних громадян дипломатичного імунітету зумовлює значні особливості у кримінальному судочинстві. Надання правової допомоги здійснюється на підставі міжнародних угод та національного законодавства, а також на засадах взаємності.

Завдання для семінарського заняття

1. У провадженні слідчого Дергачівського райвідділу внутрішніх справ знаходиться кримінальна справа за фактом розбійного нападу на громадян Російської Федерації Бубнікова і Мерлузова, які мешкають у м. Белгороді. Слідчому необхідно визнати їх потерпілими і допитати.

Який процесуальний порядок виклику і допиту іноземних громадян? Який порядок направлення окремого доручення в такій ситуації?

2. У провадженні слідчого прокуратури м. Харкова знаходиться кримінальна справа по обвинуваченню директора ООО “Грандтекстиль” громадянина України Закутько у скоєнні шахрайства відносно одного з польських підприємств, шляхом направлення останньому фальшивого векселя. Слідчому необхідно допитати директора польського підприємства “Visla” про обставини підписання договору з ООО “Грандтекстиль”, в ході якого був прийнятий фальшивий вексель, вилучити даний вексель з польського банку, який обслуговує підприємство “Visla”, вилучити з бухгалтерії підприємства договір.

Складіть проект міжнародного слідчого доручення польським правоохоронним органам.

4. Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни

4.1. Методичне забезпечення

1. Робоча програма з навчальної дисципліни;
2. Методичні матеріали до семінарських та практичних занять;
3. Конспекти лекцій;
4. Макети матеріалів кримінального провадження;
5. Зразки процесуальних документів.

4.2. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Основна:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України// Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, Ст.88 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, Ст.379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
5. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>
6. Інструкція з організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.07.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17#Text>
7. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с URL: <https://hdl.handle.net/11300/16211>
8. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцка. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. 532 с. URL: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/kryminal-nyy-protses_LDUVS.pdf
9. Кримінальний процес: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцка. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч. 2. 616 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2820/3.pdf>

10. Кримінальний процес : підруч. / Бойко О.П., Гаркуша А.Г., Захарко А.В., Литвинов В.В., Рогальська В.В., Сербін М.М., Солдатенко О.А., Федченко В.М., Черняк Н.П./ кер. авт. кол. д-р юрид. наук, доц. О.Ф. Кобзар. – У 2-х ч. Ч. 1. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017 – 337 с. URL: https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Krym_protse_pidruchnyk-1.pdf
11. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманюк та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. - Х. : Пр; 2013.-824 с URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Krim-protse-Tatsiy.pdf>

Допоміжна

1. Доказування у кримінальному провадженні : курс лекцій / О. О. Бондаренко, Г. І. Глобенко, В. В. Романюк та ін. ; за заг. ред. О. О. Юхна ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Ф-т №1, Каф. кримінал. процесу та організації досуд. слідства. - Харків : ХНУВС, 2018. - 156 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4400>
2. Досудове розслідування: навч. посібник / Р. І. Благута, А.-М. Ю. Ангеленюк, Ю. В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Ю. А. Комісарчук та А. Я. Хитри. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 600 с.
3. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях: навч. посіб. / Л. Д. Удалова, М. А. Макаров, Ю.І. Азаров, С. О. Заїка, О. В. Кубарева, О. В. Римарчук, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, А. В. Форостяний, О. Ю. Хабло. Видання 5-те, переробл. і доповн. Київ, 2020. 497 с. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/kkp/2020/pytannia_vidp_2020.pdf
4. Кримінальний процес України: у питаннях і відповідях : навч. посіб. / [кол. авт.: Абламський С. Є., Глобенко Г. І., Романюк В. В. та ін.]; за заг. ред. Т. Г. Фоміної; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. 300 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11295>
5. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес: Навчальний посібник. К.: Ваіте, 2014. 280 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/358176.pdf>.
6. Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : монографія / В. Г. Дрозд, А. В. Пономаренко, С. Є. Абламський, Л. В. Гаврилюк та ін. ; Держ. наук.-досл. ін.-т. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 352 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/91fc9c32-8a97-4382-8b13-6ad710ae46fc/content>.
7. Практикум зі складання процесуальних документів : навч. посібник / Кол. авт. – 2-е вид., перероб. і доп. – Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. – 308 с.
8. Щербаковський М.Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія / М. Г. Щербаковський. – Харків : В. деле, 2015. – 560 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0dd2821b-1646-4d5c-965f-c20e08dc1479/content>.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.president.gov.ua> - офіційний веб-сайт Президента України.
2. <http://www.portal.rada.gov.ua> - офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> - офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://mvs.gov.ua> - офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
5. <http://www.court.gov.ua/vscourt> - офіційний веб портал судової влади в Україні
6. <http://www.scourt.gov.ua> - офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
7. <http://sc.gov.ua/> - офіційний веб-сайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільний і кримінальних справ.
8. <http://www.sbu.gov.ua> - офіційний веб-сайт СБУ.
9. <http://www.gp.gov.ua> - офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
10. <http://www.minjust.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
11. <http://www.reyestr.court.gov.ua> - єдиний реєстр судових рішень в Україні.
12. <http://www.police.ua> - Форум працівників МВС України.
13. <http://vkka.gov.ua> - офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури.
14. <http://www.nbu.gov.ua/> Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://univd.edu.ua/> Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ
15. <http://korolenko.kharkov.com/> Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко
16. <http://pravo.biz.ua/> Юридична бібліотека